

UNIVERZITA KARLOVA

Husitská teologická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha 2017

Bc. Adriana Pondělíčková

UNIVERZITA KARLOVA

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Sexuální výchova ve školách

Sex education in schools

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Miroslava Váňová, CSc.

Autor:

Bc. Adriana Pondělíčková

Praha 2017

Poděkování

Na této straně bych ráda poděkovala doc. PhDr. Miroslavě Váňové, CSc. za odborné vedení, připomínky a cenné rady při vypracovávání mé diplomové práce a za čas, který mi věnovala při konzultacích. Dále bych chtěla poděkovat pedagogům z Masarykova klasického gymnázia, gymnázia Na Vítězné pláni a Arcibiskupského gymnázia za vstřícnost a za umožnění provedení výzkumu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Sexuální výchova ve školách“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 23.4.2017

.....

Adriana Pondělíčková

SOUHRN

Diplomová práce nese název Sexuální výchova ve školách. Práce je teoreticko – výzkumná, skládající se ze dvou hlavních částí. První část je zaměřena na část teoretickou a druhá na část výzkumnou. Teoretická část se zabývá sexualitou, sexuálním vývojem a sexuální výchovou v rodině a ve škole. Druhá část je výzkumná a zabývá se informovaností a postoji žáků k sexuální výchově.

KLÍČOVÁ SLOVA

sexuální výchova, sexualita, škola, student, učitel

TITLE

Sex education in schools

ANNOTATION

This thesis is titled Sex education in schools. The task is divided into two parts, theoretic and experimental. The theoretical part deals with sexuality, sexual development and sexual education in the family and at school. The second part is the research and deals with awareness and attitudes of students and teachers on sex education.

KEYWORDS

sex education, sexuality, school, student, teacher

Obsah

Úvod.....	9
1. Sexualita	10
1.1 Dva historické pohledy na sexualitu	12
2. Sexualita ve společnosti	13
2.1 Změna pohledu společnosti na sexuální chování	14
2.2 Sexualita a křesťanství	16
3. Sexuální vývoj dítěte	19
3.1 Sexuální vývoj podle Sigmunda Freuda	19
3.2 Současný pohled na sexuální vývoj dítěte	22
3.2.1 Sexuální identifikace	23
3.2.2 Sexuální role	24
3.2.3 Sexuální preference	26
3.2.4 Sexuální chování a sexuální emoce	28
4. Sexuální práva dětí	31
5. Sexuální výchova.....	32
5.1 Obsah sexuální výchovy	33
5.2 Základní modely sexuální výchovy	35
5.3 Koncepce sexuální výchovy.....	36
5.4 Metody sexuální výchovy	38
5.5 Sexuální výchova v rodině	40
5.6 Sexuální výchova ve školách	42
5.7 Sexuální výchova v České republice a ve světě.....	43
5.8 Sexuální výchova z pohledu křesťanství.....	45
6. Problémové oblasti sexuální výchovy	47
6.1 Problémové oblasti sexuální výchovy z pohledu učitele	47
6.2 Problémové oblasti sexuální výchovy z pohledu studentů	49
7. Metodika	51
7.1 Soubor respondentů.....	51
7.2 Zpracování výsledků	52
7.3 Použité veličiny a jejich symboly ve vyhodnocování tabulek a grafů	52
8. Výzkumné teze	52
9. Zpracování výsledků dotazníku	53
10. Diskuze	78

10.1 Výzkumné cíle	78
10.2 Výzkumné teze.....	79
Závěr	84
Seznam literatury	86
Summary	88
Seznam příloh	89
Přílohy.....	90

Seznam grafů a tabulek

Graf 1 - Pohlaví dotazovaných	53
Graf 2 - Věk respondentů.....	54
Graf 3 - Sexuální výuka na škole.....	55
Graf 4 - Předměty	56
Graf 5 - Zdroj informací	57
Graf 6 - Vadí vám výuka sexuální výchovy	58
Graf 7 - Sexuální výchova jako přínos	59
Graf 8 - Učitel opačného pohlaví.....	60
Graf 9 - Stud během sexuální výchovy.....	61
Graf 10 - Rodiče a sexualita	62
Graf 11 - Obavy	63
Graf 12 - Více hodin sexuální výchovy	64
Graf 13 - Výuka od odborníka	65
Graf 14 - Rozdělení sexuální výchovy	66
Graf 15 - Zásah do soukromí	67
Graf 16 - Legální věk.....	70
Graf 17 - Poluce.....	72
Graf 18 - Transsexuál	74
Graf 19 - Sadista	75
Graf 20 - Frotérství	76
Graf 21 - Asexuál.....	77
Tabulka 1- Zdroj informací.....	57

Úvod

„Sexuální výchova znamená vštípení morálních principů a formování lidského chování, lidských postojů k sexuálním problémům.“ (Pondělíčková-Mašlová, 1976, str. 17).

Toto téma jsem si vybrala, protože se domnívám, že sexuální výchova je důležitou součástí výchovy dítěte a v dnešní době je tato problematika často diskutována. Jedna část veřejnosti se domnívá, že sexuální výchova by měla být záležitostí pouze rodiny a jiní zastávají názor, že je to především záležitost školy. Podle mého názoru je potřeba spolupráce obou stran, aby se navzájem doplňovaly, a tím formovaly zdravé postoje a názory dítěte.

Sexualita je všude kolem nás a je součástí našeho života už od dětství. Najdeme ji téměř všude, v reklamách, časopisech, televizi či na internetu. Na jednu stranu je množství různých informací pozitivní, protože jsou lidé informováni a mohou si cokoli a kdykoliv zjistit. Ovšem na druhou stranu je zde i problém, který vychází z toho, že děti danému problému nerozumí. Proto je velmi důležité, aby rodina a škola žákům pomohla se v dané problematice orientovat a objasnit jim velké množství pro ně často nepochopitelných informací. Je také velmi důležité zvážit věk dětí a informace jim podávat postupně. Když budeme děti adekvátně informovat již od útlého věku, můžeme je varovat před mnoha riziky a nebezpečími dnešní doby, jako je pedofilie, prostituce, sexuálně přenosné nemoci atd. Také u nich nebudou vznikat zbytečné předsudky a dezinformace, jako např. o škodlivosti onanie.

V teoretické části své práce jsme se zaměřila na stěžejní otázky této problematiky pomocí dostupné literatury. Pokusila jsem se nastínit problematiku sexuální výchovy zaměřenou především na školní prostředí.

V praktické části jsem se pokusila pomocí dotazníku zjistit, jaká je informovanost žáků gymnázií v dané problematice a také jaké jsou jejich postoje k sexuální výchově.

1. Sexualita

„Podle Sigmunda Freuda¹ je erotika a sex hnacím motorem veškerého lidského konání, obsahuje čtyři pětiny myšlení a tužeb, a proto se snad objevuje sexualita i v nesexuálních aktech.“ (Kubík, 2010)

Lidská sexualita se neprojevuje výhradně jen biologickým působením či fyziologií. Fyziologické a biologické faktory jsou pouze základnou a netvoří celou sexualitu a ani ne její nejzávažnější část. *„Lidskou sexualitu pokládáme za specifickou oblast činnosti, za výsledný akt přirozenosti a kultury, jehož subjektem je člověk – se vším, co toto určení představuje.“* (Pondělíček, Pondělíčková-Mašlová, 1971, s. 28)

Sexualita je přímo spojená se specifickým vývojem lidského těla. Patří sem žlázy s vnitřní sekrecí a to především hypofýza, která produkuje gonadotropní hormony. Gonadotropní hormony vyvolávají zrání pohlavních orgánů. Dále je propojená se specifickým stavem nervstva včetně periferní smyslové pohotovosti přijímat vzruchy a probouzet city, ale i nervové činnosti centrální, na kterou se váže tvorba a existence erotických stimulů, signálů a komunikací v myšlení, v představách a řeči. Specifická institucionalizace a kodifikace lidského sociálního života, skupinové kultury a tradice je také přímo ve spojitosti se sexualitou. (Pondělíček, Pondělíčková-Mašlová, 1971, s. 28)

Lidská sexualita a zvířecí sexualita je odlišná antropologickými základy sexuality. Byly ovšem snahy určitých autorů srovnávat sexualitu člověka a jiných živočichů. Například Desmond Morris² ve své knize *Nahá opice* se snažil nalézt styčné body mezi člověkem a dalšími primáty a pomocí rozdílů mezi nimi chtěl spíše ukázat falešné vědomí, které si člověk o sobě vytváří. Pondělíček a Pondělíčková-Mašlová (1971) uvádí, že tento přístup byl velmi originální, ale tento způsob v sobě skrývá nebezpečí v podobě nepřiměřené podstaty a specifikace problému. Když budeme například srovnávat „architektonickou schopnost“ včel či bobrů s tvůrčí činností člověka, tak se nám to může zdát na jedné straně plodné při zdůrazňování rozdílů, ale nemůžeme používat podobnosti pro pochopení této problematiky. Lidská pohlavnost je trvalá a nekonečně formovatelná. Člověk nemá pevná vrozená schémata vzrušení a jednoznačné mechanismy instinktu ani na začátku, ani v průběhu svého sexuálního života. Ovšem ve smyslovém vnímání lidí

¹Sigmund Freud (1856 – 1939) neurolog, psycholog a zakladatelem psychoanalýzy. Výrazná osobnost psychologie, která ji velmi ovlivnila.

²Desmond Morris britský zoolog, který napsal bestseller *Nahá opice* (1967).

existují zbytky instinktivních schémat, jako například vůně, tvary ženského a mužského těla apod. (Kubík, 2010, Pondělíček a Pondělíčková-Mašlová, 1971)

Pohled a zájem o sexualitu se měnil během celé historie lidstva. Roku 1948 a 1953 vydal Alfred Kinsley a jeho spolupracovníci dokument „Zpráva o sexuálním chování mužů a žen“. Za tento dokument byl sice kritizován, že odhaluje a propaguje sexuální volnost, avšak silný zájem o sexualitu a její odhalování vznikl po druhé světové válce vlivem strukturálních změn společnosti. Ženy začaly pracovat v odvětvích, kde dominovali předtím muži. Začal rychlý emancipační proces žen, které se osvobodily od puritánského pojetí sexu, kdy byl sex pokládán za něco nemorálního, jako nemoc. Začaly upadat morální normy a náboženské předsudky. (Kubík, 2010, s. 13)

V současné společnosti lidé mluví naprosto bez zábrán například o násilí, vraždách, špinavé politice a dalších projevech moderního lidského chování, ale o sexu se projevují s ostychem, obavou a cítí se nepohodlně. Člověku obvykle trvá než je schopen mluvit o tomto tématu. Během školní docházky jsou lidé seznámeni s funkcí ženy a muže při rozmnožování, ale později v dospělosti musí každý sám rozlišit tlak pudu od inteligentního sexuálního prožitku. Každý by měl mít možnost projevit svou sexualitu a dosáhnout uspokojení, i když jeho představy jsou odlišné od běžných praktik. Významnou roli hraje výběr partnera, ale také znalost sama sebe a vlastních fantazií a také partnerova těla a jeho přání. Důležitá je znalost a zkušenost, kdy je jedinec zcela otevřen k partnerovi a plní jeho a svoje netajnější přání a tím upevňuje vzájemný vztah. (Kubík, 2010)

1.1 Dva historické pohledy na sexualitu

Obečně jsou dány mravní regulace sexuality, které většina lidí uznává, ačkoliv v praktickém životě je to s uznáváním těchto pravidel různorodé. Je zde kladen důraz na monogamii, zákaz předmanželského a mimomanželského sexu. Tyto požadavky jsou nekompromisně a přísně požadovány puritány a moralisty. Proti nim stojí v dnešní době lidé, kteří chtějí lidskou sexualitu liberalizovat. Spor mezi puritány a realisty lze podle Zvěřiny ukázat na malthuziánech a neomalthuziánech. (Zvěřina, 1991).

Roku 1789 v Anglii vydal T. R. Malthus spis s názvem „Esej o principu populace“. Tento spis měl významný vliv na myšlení lidí devatenáctého století o sexualitě a rozmnožování lidí. Hlavní myšlenkou bylo to, že lidský sexuální pud je přeceňován a způsobuje velmi nebezpečný růst populace, který není úměrný růstu materiálních zdrojů. Výpočty populačního růstu podle Malthuse byly silně nadneseny, ale nepostrádají aktuálnost ani dnes. Jako řešení problému příliš silného pohlavního pudu viděl Malthus především v zdrženlivosti, pozdních sňatcích a sociální zodpovědnosti. Zásadně odmítal interrupci a antikoncepci. (Zvěřina, rok 1991, s. 5).

Vzhledem k tomu, že moralistická kázání o nutnosti zdrženlivosti a zodpovědnosti měla malý vliv na sexuální praxi lidí, začali se uplatňovat tzv. „neomalthusánci“. Ti propagovali antikoncepci a plánované rodičovství. Jejich hlavní představitel byl Francis Placeo, který radil lidem hlavně přerušovaný pohlavní styk a také houbičky či výplachy pochvy octovou vodou po styku. Tyto jednoduché antikoncepční metody měly určitou účinnost. Neomalthuziánci prohlašovali, že zvládají výrazně snižovat počty dětí, především v sociálně nejslabších rodinách. (Zvěřina, 1991, s. 6).

Na konci devatenáctého století a počátkem dvacátého století vznikly ve většině evropských zemí, a též v Spojených státech amerických organizace, propagující plánované rodičovství. (Zvěřina, 1991).

2. Sexualita ve společnosti

V lidské sexualitě hrají významnou roli biologické motivační zdroje, ale je zde i vliv procesu kulturní modifikace, který bývá často přeceňován. Uvádí se, že některé biologické vlastnosti lidské sexuality se projevují transkulturárně po celou historii lidstva. Řadí se sem vyšší sexuální aktivita mužů, jejich vyšší agresivita a sociální dominance. Ovšem také sem patří princip párového charakteru lidského sexuálního chování, nízká erotická atraktivita objektů stejného pohlaví, objektů sexuálně nezralých a podobně. (Zvěřina, 1991).

Každá společnost, která si chce udržet aspoň minimální stabilitu, musí regulovat sexuální chování svých příslušníků. V přírodě není známá v podstatě žádná neregulovaná sexualita. Subhumánní živočišné druhy, které jsou evolučně pod člověkem, tvoří organizované společenství, které reguluje sexuální aktivity svých členů. „*Naše sexuální morálka má své kořeny v židovsko-křesťanské kulturní tradici.*“ (Zvěřina, 1991, str. 5).

Sexualita patří mezi sociální interakce, a proto se musí jako každá interakce podřizovat normám a pravidlům společnosti. Pokud bychom se pravidlům nepodřizovali, nebyly by naše sexuální interakce příliš zdařilé. Naše chování by bylo nesrozumitelné a nepředvídatelné pro ostatní a ti by se nás tak mohli obávat. Tím je vidět, že sexualita a sexuální identita není dána jen pudově, ale je zde i vliv kultury. Společnost ovlivňuje jejich podobu, kdy ji utváří, vymezuje a omezuje nebo naopak vynucuje. (Fafejta, 2016)

I když podle biologizujícího pohledu má jedinec svou sexualitu potlačovat, může to být i opačně. Někdy může být sexuální jednání od společnosti vyžadováno. „*Kupříkladu partnerství bez sexuality není v euroamerické společnosti považováno za normální, pokud jsou oba partneři sexuality fyziologicky schopni. A tak spolu sexuálně žijí lidé, kteří by si za jiných okolností dokázali život bez sexu představit.*“ (Fafejta, 2016, s. 9 -10) Proto i ve věku, kdy začíná být sexuální život partnerů komplikovaný vlivem fyziologického nastavení jedinců, (u mužů se začnou objevovat problém s erekcí a ženy přestávají mít dostatečně zvlhčenou citlivou tkáň) má společnost pro ně řešení a to přípravky na podporu erekce a lubrikační gely. A tak je dnes sexualita ovlivňována výše zmíněnými prostředky a také od 60. letech 20. století ji významně ovlivňuje a proměnila hormonální antikoncepce. (Fafejta, 2016)

2.1 Změna pohledu společnosti na sexuální chování

Socioložka Lillian Rubinová v roce 1989 zkoumala historii sexuálního života u skoro tisíce heterosexuálních Američanů a Američanek, kteří byli ve věku od osmnácti do pětácti let. „*Shromáždila tím materiál pro „příběh o změně takřka ohromujících rozměrů ve vztazích mezi muži a ženami“, která v zemi proběhla v několika posledních desetiletích“.* (Giddens, 2012, str. 18)

Autorka uvedla výzkumná zjištění, jak se chovala starší generace svým svěděctvím, protože k ní patřila. Do manželství vstupovala jako panna, protože to její doba vyžadovala. Nebyla jedinou dívkou, která tato pravidla dodržovala a nedovolila chlapci „dojít příliš daleko“. Její budoucí manžel s jejími pravidly souhlasil a jeho představa o sexu se shodovala s její představou. Svobodná dívka, která byla ještě panna, byla vysoce ceněna oběma pohlavími. Skoro každé děvče by zapřelo, že mělo sexuální styk před svatbou. Pokud by děvče dovolilo styk před svatbou, tak jen se svým snoubencem. Dívka, která překročila tuto hranici, byla zavrhnuta ostatními děvčaty a stejně tak chlapci. Sociální reputace dívek záležela na schopnosti ubránit se sexuálním návrhům chlapců, naopak u chlapců to bylo závislé na počtu děvčat, které jim podlehlo. (Giddens, 2012)

„Tak jedna šestnáctiletá dívka na otázku Rubinové, jaké jsou její sexuální aktivity se současným přítelem, pravila: „Milujeme se, a tak není důvod, proč bychom se nepomilovali.“ Pak se jí Rubinová zeptala, jak perspektivní vidí svůj vztah. „Myslíte, jako jestli uvažujeme, že bychom se jednou vzali? Odpověď je ne. Anebo jestli spolu budeme příští rok? To nevím, to je ještě dlouhá doba. Většina kluků a holek spolu nezůstává tak dlouho. Ale dokud ho budu mít, nebudu chodit s jiným. To je přece oddanost, ne?“ (Giddens, 2012)

V minulosti sexuálně aktivní jedinci předstírali nevinnost. Dnes je to naopak, nevinní předstírají protřelost. Ve výzkumu se však objevili i chlapci, kteří spojovali sex a závazky a nepřijímali představu sexuální zdatnosti a úspěchu. Většina dotazovaných obdivovala kamarády, kteří vystřídali hodně holek, ale naopak odsuzovali dívky, které dělali to samé. Ve výzkumném vzorku se objevila i děvčata, která otevřeně napodobovala vzor mužského chování. Ovšem chlapci na to reagovali odmítavě, protože pořád očekávali od dívek nevinnost.

Jedno z nejmarkantnějších zjištění během výzkumu Rubinové, které se opakuje i v jiných šetřeních, je rozšíření různorodosti sexuálních praktik, které mladí užívají, dělají

samy nebo je pokládají za vhodné pro ostatní. Z výzkumu vyplynulo, že u lidí starších čtyřiceti let, zažil orální sex během dospívání jen jeden z deseti. V každé generaci tento počet stoupá. V dnešní době považují dospívající tuto praxi za normální součást sexuálního života. (Giddens, 2012)

U dnešních teenagerů se rozdělení na poslušnou a pochybnou dívku stále do jisté míry užívá. Také mužské dobývání je stále oceňováno. Ostatní postoje především děvčat se však výrazně změnilo. Dívky si myslí, že mají právo si určit, kdy začnou žít sexuálním životem. Ve výzkumu se ukázalo, že skoro žádná dívka nechce počkat se sexem do svatby. (Giddens, 2012, s. 18)

Většina lidí, kteří dnes vstupují do manželství, si nese své sexuální zkušenosti a znalosti. Není u nich náhlý přechod mezi „muchlováním“ až k náročnějšímu novomanželskému sexu. Novomanželé jsou většinou zkušenější a nemusí se na začátcích manželství učit se sexuální dovednostem. Partneři také dnes mají větší nároky než v předchozích generacích. Ženy chtějí také zažívat sexuální uspokojení a uspokojivý sexuální život je pro ně základem pro dobré manželství. Zvětšuje se i podíl žen, které v manželství delším než pět let, přiznaly nevěru. Je ještě dvojnásobný standard na chování žen a mužů, ale většina neuznává názor, že muži potřebují změnu, a proto podvádějí, ale ony by neměly. (Giddens, 2012)

2.2 Sexualita a křesťanství

Rotter se domnívá, že sexualitu lze chápat, jako místo setkání s Bohem. Boha ovšem nelze nalézt jako vnější předmět, ale vždy pouze pomocí lásky s víry. Proto musí mít sexuální chování charakter víry a lásky, aby se stalo prostředkem zakoušení Boha.

Nejhlubší smysl života je pro křesťana sjednocení s Bohem, které má počátek v lásce k bližnímu a zaujetí určitého postoje ke světu a životu. Tento vztah má dva aspekty. První z nich je orientována přímo na Boha a uskutečňování „Boží slávy“ pomocí díky, chvály, uctívání, klanění, oddanost a poslušnost. Při druhém člověk nalézá v setkání s Bohem svou spásu. Získává tím naplnění lidské naděje, odpuštění viny, překonávání veškeré omezenosti a prozatímnosti. Obě tyto stránky se vzájemně podmiňují a nelze je převést na jednoho jmenovatele.

„Křesťanské formování sexuality proto vyžaduje, aby se přitom nehledal pouze smyslový požitek nebo neusilovalo pouze o plození potomstva, nýbrž aby se toto setkání skutečně stalo symbolem nejhlubšího smyslu života, odevzdanosti Bohu a přijetí spásy“.
(Rotter, 2003, s. 13)

Pokud bychom se dívali na sexualitu pouze jako na nástroj plození potomstva, zjistíme, že toto pojetí je nedostačující. Lze totiž odhadnout, že v dnešní době u zcela normálního manželství, dokonce i když jsou zde čtyři nebo pět dětí, nevede každý pohlavní styk k těhotenství. Proto tvrzení, že se manželský styk uskutečňuje jen s úmyslem plození, je těžko pochopitelné. Stejně tak výrok, že by měli manželé být při styku zásadně otevřeni dítěti, ačkoliv početí není ve skutečnosti možné, se může zdát např. u sedmdesátiletých manželů nepatřičně. Sexualita se proto nemůže vztahovat pouze na plození nového života.

Pohlavní sklon člověka je silou, která je dispozicí k partnerství a díky které člověk dokáže někoho milovat. Ve vztahu plném lásky člověk zakouší, že láska není jen ovoce vlastní výkonnosti či vlastním dílem, ale že je to štěstí a milost. Láska ovšem není jen nějaká funkce těla, ale celé jeho osobnosti. *„Člověk, který skutečně miluje, tak zakouší také Boží milost.“* (Rotter, 2003, s. 30)

Plná hodnota sexuality je v manželství. Je to obrazem Kristovy lásky k církvi. Cílem je tedy láska a tak se má sexualita vnímat. Je také potřeba hledat společného jmenovatele života v manželství a mimo manželství v křesťanském chápání. Obě tyto podoby mají smysl, pokud se v nich nachází láska. Některé moderní systémy sexuální morálky mají jiný pohled a považují za nevyšší hodnotu rozkoš. (Rotter, 2003)

Další argument, který odmítá předmanželský sex, je definitivní sounáležitost. Tělesnou láskou totiž nevyjadřujeme jen přítomnou lásku, ale je také příslibem věrnosti. Z tohoto důvodu může být toto dění opravdu pravdivé jen tehdy, když je uskutečňováno ve společenství, které je chápáno jako nerozlučné. Je zde znázorněno základní pravidlo katolické sexuální výchovy a to, že pohlavní styk má své místo pouze v manželství. Neboť v manželství si lidé slíbí definitivní sounáležitost. (Rotter, 2003)

Odpověď na předmanželský sex nalzáme podle Stafforda (1996) v Pavlově výkladu „jednoho těla“ v 1. listě Korintském. Podle Pavla se mezi lidmi, kteří mají spolu pohlavní styk, něco přihodí. Je to nezávislé na jejich myšlenkách a záměrech. Sex má pro člověka velký význam a to i u člověka, který na podrobnosti sexu zapomněl.

Vliv na zákaz předmanželského sexu má také myšlenka, že sex sjednocuje lidi. Pokud člověk má s někým sex, navzájem se s ním prolne a určitá část z něj zůstává v něm. Tento člověk s námi svým způsobem zůstává. Když máme jenom jednoho partnera, jeho osobnost a tělo zůstává s námi. Ovšem pokud máme partnerů víc, je s námi dav lidí bez tváře.

„Jestliže vstoupíte do manželství, budou i oni v určitém smyslu „spojeni“ s vaším partnerem. Váš partner o nich bude vědět (pokud ne, vzdává se tím možnosti poznat důležitou část vašeho života). Váš partner bude žít i s nimi, protože oni poznali vašeho ducha vaše tělo.“ (Stafford, 1996, s. 89)

Stafford (1996) uvádí, že Pavel tvrdí, že člověk, který má zkušenosti se sexem, je odlišný od člověka bez sexuálních zkušeností. Také se domnívá, že je rozdíl mezi lidmi podle počtu jejich sexuálních partnerů. Člověk, co měl jednoho sexuálního partnera, se liší od člověka, který měl dva partnery. A také říká, že ten, kdo měl sex v manželství, je ovlivněn jiným způsobem, než ten, kdo měl předmanželský sex.

V současné době ovšem dochází k trendu, který se naprosto rozchází s myšlenkou zákazu předmanželského sexu. Hodnota panenství je dnes popírána, jako reakce na dvojitý metr pro ženy a muže. Podle Stafforda (1996) bychom na to měli reagovat spíše tak, že budeme trvat na tom, aby muži byli stejně věrní jako ženy. Je také mylné se domnívat, že panenství je závislé na přerušení panenských blán či na jejím nepřerušení. Ve společnosti se rovněž postupně začalo rozvíjet mimomanželské početí a soužití. I když k početí a výchově dětí není potřeba sňatek, došlo tím ke snížení významu tradiční rodiny. Dalším prvkem, který ohrožuje tradiční rodinu, je vzrůstající počet rozvodů a jejich společenská přijatelnost. Je zajímavé, že ze statických výzkumů vyplývá, že čeští křesťané častěji vstupují do manželství a méně často se rozvádějí, než osoby bez vyznání. (Nešpor, 2010, s. 165-169, Stafford, 1996, s. 89)

3. Sexuální vývoj dítěte

3.1 Sexuální vývoj podle Sigmunda Freuda

Tato vývojová koncepce je založena na sexualitě, na podstatě vývoje libida. Libido je podle Freuda základ osobnosti, zdrojem jeho životní síly, která se obnovuje sama ze sebe a z níž čerpáme sílu. Projevy libida vidíme nejen během namlouvání a milování, ale také ve způsobu, jakým mluvíme s druhými, jak se stavíme k politickým a kulturním podnětům či může být vyjádřen uměleckou činností. Libido je jedno ze základních motivací člověka. V průběhu svého vývoje člověk lokalizuje pocit slasti a blaha do různých tělesných oblastí. Každá etapa sebou nese i určitý model setkávání člověka s okolním světem. Tento má 5 stádií. (Černoušek, 1996, Vágnerová, 2003)

První stádium je orální. Název je odvozen od slova „or“ neboli ústa. Tato fáze probíhá u člověka v prvním roce života, kdy je novorozenec pod nadvládou uspokojení. Jeho priorita je, aby se uspokojil bez odkladu. Styl a cíl upokojujání je proměnlivý. Slast člověk získává buď pasivních, nebo aktivních cílů. *„Slast získává lidské mládě z aktivních i pasivních cílů. Podle toho, jaký způsob převládne, stane se člověk později aktivním nebo pasivním, s převahou sadistických nebo masochistických impulzů nikoliv ryze sexuálních, ale morálně sadistických nebo morálně masochistických“*. (Černoušek, 1996, s. 60)

V prvním stádiu je také hluboký vztah s matkou. Jsou spolu jako jedno tělo, jedna duše. K oddělování vlastního já dochází až později. Nejdůležitější pouto mezi matkou a kojencem jsou ústa. Spolu s přijímáním potravy se objevuje i první erotické bytí. Ústy totiž může vše ohmatat a objevit, co je měkké a co naopak tvrdé, zda je to poživatelné či nikoliv, chutné či odporné. Tento svět je černobílý. Na jedné straně je velká slast a na druhé velké zklamání. Během interakce s matkou si jedinec může vytvořit návyk, který je poté převládajícím stylem prožívání. Důležitou roli zde hraje způsob kojení, jestli je člověk kojen hodně nebo naopak málo. Pak je u dospělého jedince vyšší riziko závislosti, jako jsou například drogy, alkohol, tabák, sklon k přejídání atd. Může se ovšem jednat i o sklon nadměrného přijímání informací či potřeba kontroly věcí. (Černoušek, 1996)

V prvním roce se také zdokonaluje podstatná složka citového života a to autoerotismus. Prototypem je dumlání³, u kterého se zdá, že nemá žádnou biologickou funkci, ale má nesmírný význam pro budoucí psychický stav. Podle stylu dumlání se utváří psychomotorické tempo, které má člověk po celý život. Jedná se také o předobraz všech budoucích masturbačních a sebeuspokojovacích aktivit. Ze souhry autoerotismu a dumlání klíčí fantazie.

„Během druhého roku života, když lidské mládě sedí s jistotou, začíná se nesměle batolit a seznamovat se zemskou gravitací, se libidinózní energie v erotických i agresivních modalitách začíná přesouvat k druhému významnému otvoru lidského těla, k zadečku“. Řitní otvor bývá velkým zdrojem slasti, ale také zdrojem problémů, které mají psychologický význam. Vyměšování je nutné kontrolovat. Rodinné autority vzbuzují v dětech pocit odporu a studu. Je zde také konfliktnost v prožívání. Děti nechápou, proč se mají chovat opovržlivě k něčemu, co vychází z jejich drahocenného já. Vždyť by pohrdali sami sebou. Tuto fázi Freud nazývá anální fázi libidózního vývoje. Je zde také rozporuplnost vypuzování a zadržování. Malé dítě totiž může manipulovat s rodiči pomocí zadržování nebo vypuzování. Například napnout trpělivost rodičů. Tím může nalézt slast během kálení nebo naopak během zadržování. Ze začátku batole chápe výkal jako součást sebe a jako mimořádně vzácnou věc. Může jím přihlížející obdarovat a udělat jim radost. Anální organizace libida s rozvojem agresivních pudů vytváří rozpolcenost člověka, totiž rozdělení na božské či démonické, andělské a ďábelské. Například peníze jsou nositelem ambivalence, mohou být na jedné straně dobré, ale zároveň mají i temnou stránku. (Černoušek, 1996)

Třetí je falická fáze. Tato fáze je ve věku 3 až 5 let. Na rozdíl od dvou předchozích fází jsou zde významné pohlavní rozdíly. Všechno tedy začíná objevováním anatomických rozdílů. Pro malé děti tyto rozdíly mají dramatické důsledky pro celý život. V této fázi Freud použil označení Oidipovský komplex, který začne člověk intenzivně prožívat v tomto období a ve školním věku a je vytěsněn do nevědomí. Ožívá znovu v dospívání a doprovází nás i v dospělosti. Je to směs nenávisti, vášně, obdivu, pohrdání a silné lásky. Každý člověk si odnáší do dospělého života jedinečnou zkušenost s otcem, matkou, sourozenci atd. Oidipovský komplex prožívá každý chlapec a každá dívka v předškolním věku, ale každý ho prožívá jinak. Přání výhradně vlastnit matku a vytěsnit otce končí nepříjemnými pocity strachu, očekávání trestu, viny atd. Na konci oidipovského dramatu si

³ Dumlání je označení pro dětské cucání prstu.

člověk začne uvědomovat síly, které stojí mimo něj. Již není vázán poutem k matce a rodině. Začíná být samostatný. Chlapci se podaří vymanit z vazby na matku a začíná přijímat maskulinní vzory. Dívka si uvědomí, že nemůže vlastnit otce jen pro sebe a začne se ztotožňovat s mateřskými a femininními rolemi. Výsledek je buď pozitivní, nebo negativní: buď vyrovnání protikladných sil a pozitivní identifikace, nebo trvalý nitroduševní konflikt, vedoucí k celoživotnímu utkávání s autoritou. (Černoušek, 1996)

V předškolním věku dětí se rozvíjí fantastické infantilní představy o sexualitě. Není se čemu divit, protože děti konstatují rozdíly a veškerá sexualita dospělých je zakázaná a nedostupná. Freud upozorňuje, že nemůžeme se dívat na dětskou psychiku stejně jako na dospělého. Právě proto nelze vysvětlit dospělého sexualitu dětem, a proto všechny osvícené publikace selhávají. (Černoušek, 1996)

Freud v tomto období popsal ještě jeden pojem a to kastrální úzkost. Malý chlapeček se zpravidla začne bát, že by mohl udělat něco hrozného a následoval by trest a to odnětí penisu. Tato úzkost může tlumit spontánnost, zvědavost, učenlivost. Pokud je tato úzkost silná, např. vyrůstání pod přísnými autoritami, se úzkost stane strachem bez předmětu, strach ze selhání, zesměšnění, strach ze smrti, nemoci atd. Kastrální úzkost se objevuje u děvčátek. Ženské pohlaví se více obává znásilnění, ublížení na těle, osamocení. (Černoušek, 1996)

Čtvrtá fáze je latentní, ta začíná v šestém roce života a končí nástupem puberty. Tato fáze nebyla zřejmě pro Freuda příliš zajímavá, protože vývoj libida ustal a dítě se plně soustředí na školu. Vrstvá do společnosti, kde si vytváří vztahy především se svými vrstevníky. Děti sledují život a chování jiných dospělých než jsou jejich rodiče. Více si všímají společnosti, jejich norem, genderových rozdílů, jak žijí ostatní. Masturbace ustupuje do pozadí. (Černoušek, 1996)

Poslední fáze je genitální. Z hlediska vývoje libida je nejvyšší a poslední. V době dospívání. V této fázi má být jedinec biologicky a psychosociálně zralý. Dojde u něj k sublimaci, což je přeměna hrubé pudové energie na energii duchovních rozměrů, přeměna sexuální lásky na lásku k lidem atd. Sublimace nevzniká automaticky, je výsledkem dlouhodobého zrání organismu. K sublimaci potřebuje člověk vhodné autority, schopnost překonávat neúspěchy, frustrace, dostatečně dobré mezilidské vztahy a nakonec i trochu štěstí. Za pojem sublimace byl Freud ostře kritizován, kvůli nedostatku důkazů v matematickém duchu a za její záhadnost. Freud často uváděl sublimaci jako konečný cíl

a naplnění lidského usilování, jako způsobu zvládnání svého pudového základu. (Černoušek, 1996)

3.2 Současný pohled na sexuální vývoj dítěte

Freudova teorie vyvolala mnoho diskuzí a byla i často odmítána. I dnes se může některým lidem jevit jako vykonstruovaná, především pro svou specifickou terminologii. Dnešní pohled na sexualitu je vlivem rozvojem a poznatků z oblasti lékařských věd odlišný.

Sexualita je formována jako komplexní proces, který je založený na biologických, psychologických a sociálních determinantách projevujících se ve vzájemné součinnosti.

Konstituční faktory, které jsou modifikovány vlivy výchovy a učení, jsou základem psychosexuálního vývoje jedince, kdy mezi rozhodující aspekty toho vývoje patří sexuální identifikace, vytváření sexuální role, formování sexuálních preferencí a charakteristik sexuálního chování ve spojení s vývojem sexuálních emocí. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, s. 71).

Reprodukční soustava se u obou pohlaví během embryonálního vývoje vytváří stejným způsobem. Postupně se z indiferentních základů diferencuje vlivem genetického vybavení plodu pohlavní systém mužský nebo ženský. Pohlavní dimorfismus je biologickou podstatou sexuality, která je stanovena chromozomálním pohlavím, hormonálnímu poměry, vnitřními reprodukčními orgány a morfologií zevního genitálu. Hormonální regulace, která se odehrává ve druhém a počátkem třetího měsíce těhotenství, ovlivňuje maskulinizaci a feminizaci genitálu. Testosteron je hlavním determinujícím faktorem, který ovlivňuje sexuální diferenciaci. Vlivem fetálních androgenů⁴ dochází k vytváření základů pohlavní identity v části mezimozku, hypotalamu. Po narození psychosexuální vývoj pokračuje a tělesně pohlavní vývoj vytváří anatomické a funkční předpoklady pro sexuální diferenciaci chování, citění a myšlení. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, Roztočil a kolektiv, 2008).

Zejména u primárně pohlavních znaků se objevuje pohlavní dimorfismus, za který lze považovat chromozomální pohlaví a mužský či ženský typ pohlavního orgánu. Mezi sekundární znaky sexuálního dimorfismu se řadí odlišnosti v somatických tělesných znacích, jako je například stavba kostry, typ ochlupení, hlas apod. Rozdíly mezi pohlavími

⁴ Jedná se o mužské pohlavní hormony, které jsou tvořeny ve varlatech během těhotenství a jsou nezbytné pro normální vývoj chromozomálně mužsky determinovaného plodu. (Pařízek, 2009)

v oblasti myšlení, citění i chování, které mají důležitou úlohu zvláště v oblasti sexuálního chování, patří k terciálním znakům. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011)

3.2.1 Sexuální identifikace

Stále je sporné, čím je sexuální identita určována, jestli převažují faktory biologické či sociokulturní. Jsou různé teorie, které se touto otázkou zabývají. Zastánci teorie učení zdůrazňují vliv osobních modelů, kultury a odlišnosti výchovy chlapců a dívek. Oproti tomu kognitivně-vývojová teorie zastává názor, že pohlavní role postupuje souběžně s intelektovým vývojem a dítě kopíruje dospělé ne za účelem zisku, ale aby dosáhl pohlavní identity. Stoupenci poslední teorie sociální interakce zvažují prenatální programování, sociální učení či sociální normy. (Weiss, 2010)

Podle dosavadních poznatků dochází ve druhém trimestru nitroděložního vývoje, k utvoření sexuální identifikace, neboli pocit příslušnosti k určitému pohlaví, vlivem genetických a fetálně-gonadálních determinantů⁵, které jsou zprostředkovány působením sexuálních steroidů na centrální nervový systém. Ke konečnému formování dochází po porodu součinností této predispozice s vlivem prostředí. Druhý trimestr je kritická fáze nitroděložního vývoje, proto můžeme pozorovat poruchy sexuální identifikace u osob, jejichž matky byly v těhotenství léčeny vysokými dávkami androgenně nebo estrogenně aktivními steroidy. Šulcová (2011) uvádí, že pro vytvoření pohlavní identity je pravděpodobně rozhodující věk do 18 měsíců. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, Weiss, 2010, Zvěřina, 2003)

Sexuální identifikace je tvořena nejen vrozenými determinanty, ale také koncepcí sebeobrazu jako chlapce a dívky, která je tvořena v procesu učení. Jedná se o učení sociální, ale také specificky lidské učení kognitivní. Při sociálním učení dochází k usměrňování chování pomocí odměn a trestů, modifikováno modely a příklady ze sociálního prostředí. Kognitivní učení je proces, kdy dochází k vědomému organizování reakcí na základě kategorií. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011).

Při narušení vývoje normálního vnímání mužství či ženství vznikají poruchy pohlavní identity. V dětském věku se jedná o poruchy pohlavní identity v dětství, která je

⁵ Vliv souhrnu jevů a podmínek genetických a daných vlivem vývoje varlat či vaječníků plodu, které produkují pohlavní hormony.

trvalá, a je zde intenzivní nespokojenost se svým pohlavím. Jedinec se chce stát příslušníkem opačného pohlaví. (Weiss, 2010)

Někteří lidé nezapadají do standartního rozdělení na muže a ženu. Jedná se o intersexuální jedince, kteří mají mužské i ženské pohlavní orgány. Mohou být rozděleni na hermafrodity, kdy člověk má jedno varle a jeden vaječník, anebo na pseudohermafrodity, kdy má muž ženský orgán, ale ne vaječníky a žena má mužský orgán, ale ne varlata. V některých dobách byli intersexuální lidé přijímáni jako „třetí pohlaví“. V dnešní době jsou tyto děti podrobeny hormonální či chirurgické léčbě, aby se staly buď ženou, nebo mužem. (Kelly, 1996)

3.2.2 Sexuální role

Sexuální role je také vnějším projevem pohlavní identity a rozhodující jsou zde kulturně-spoločenské vlivy, které jsou zprostředkovány hlavně rodinou. Rodiče se stávají pro dítě hlavními identifikačními figurami, které jsou důležité pro vývoj adekvátních vzorců chování i postojů k druhému pohlaví. V předškolním věku se během tohoto procesu prosazují dva mechanismy. První je identifikace s rodičem nebo jinou osobou stejného pohlaví a druhá je komplementace nebo vzájemné doplňování se osobou opačného pohlaví. Ve školním věku se přidává i vliv vrstevníků a jiné kulturně-spoločenské vlivy, jako je například škola či média. Obecně se předpokládá, že v každé fázi života se člověk chová jinak. Nejistota rolí se objevuje v mládí. Sexuální role je na celý život. (Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011, Weiss, 2010).

Sexuální role má významnou úlohu v socializaci sexu. Muž má jinou sexuální roli než žena, protože v celé evoluci lidského rodu musela obě pohlaví spolupracovat. Podle Zvěřiny je nesmyslné, pokud se během pokroku prohlašuje možnost totožné sexuální role obou pohlaví. Již v prenatálním období se u nás upevňují vlohy pro příslušnou sexuální identifikaci. Identifikace je spojena s psychickou, ale i biologickou predispozicí pro určitý typ myšlení, vnímání a jednání. Obě pohlaví musí být rovnocenná a není zde přípustná jakkoliv diskriminace. (Zvěřina, 1991).

Rozdílnost ve vzorcích chování můžeme pozorovat na chování osob v okolí dítěte. Ve větší části společnosti jsou upřednostňováni chlapci před dívkami. Stereotypy jsou vidět u tradičního pojetí mužské a ženské role.

„Bude-li to chlapec, bude sportovec, nezávislý, bude-li to děvče, bude krásná, bude mít umělecký talent, bude se potřebovat vdát. To musí být chlapec, když tak v děloze kope“.
(Weiss, 2010, s. 102)

Rodiče zpravidla reagují na pláč dívky rychleji a dříve než u chlapců. Chlapci také mají větší volnost a mohou se vzdalovat už v útlém věku, tím se stávají více nezávislí. Přitom rodiče si často neuvědomují rozdíly v přístupu.

Děti již od 2 -3 roku začínají vnímat vnější výraz mužskosti a ženskosti, tedy gender roli, která se projevuje například ve velkých rozdílech mezi dívčími a chlapeckými hračkami, knížkách apod. Ve škole se stereotypy ještě více prohlubují. Dívky jsou podporovány, aby byly příjemné, čisté a vyhýbat se nebezpečí. Chlapci jsou vedeni ke sportu a kompetitivním aktivitám. V adolescenci mají chlapci být úspěšní ve sportu a nebýt femininní. Dívky mají cíl manželství a mateřství, proto je důležitá popularita a heterosexuální atraktivita. U dívek může obava z neúspěchu vést ke ztrátě vnímané feminity a sociálnímu odmítnutí. Existují také záliby společné oběma pohlaví, jako jsou například počítačové hry či četba. U dospělých je velký genderový rozdíl především u nižších socioekonomických tříd a je zde i větší sexuální diskriminace. (Weiss, 2010, Šulová, Fait, Weiss a kol., 2011)

3.2.3 Sexuální preference

Vznik sexuální preference⁶ není zcela objasněn. Pravděpodobně jsou základem faktory konstituční. Pomocí genetických faktorů se mohou podílet na reakci člověka na erotické signály určitého druhu. Další důležitou součástí může být specifické „naprogramování“ příslušných sexuálních center v kritických fázích prenatalního vývoje. (Weiss, 2010, Šulová, Fait, Weiss a kol. 2011)

Z dvoupohlavní diferenciací vyplívá základní dimorfnost sexuální orientace. Nejvyšší erotickou hodnotu mají obvykle erotické signály od opačného pohlaví. Účinnost sekundárních pohlavních znaků u opačného pohlaví je možno dobře zjistit pomocí psychofyziologického vyšetření reakcí u mužů a žen. Naprosto normální je nízký zájem až averze k dětským objektům. „*Schopnost mláděcích rysů objektů tlumit sexuální aktivitu a agresivitu dospělých je dobře známa též už subhumánních živočichů.*“ (Zvěřina, 2003, s. 49)

V lidské populaci se pravidelně objevuje několik procent homosexuálně orientovaných jedinců mezi muži i ženami. Homosexualita není formována jen specifickými výchovnými a vývojovými postnatálními vlivy. Základ tvoří specifická zvláštnost naprogramování příslušných sexuálních center během kritického fáze prenatalního vývoje. Normální sexuální orientace je směřována k pohlavně zralému jedinci opačného pohlaví. Tato orientace je reprodukčně účelná a musí být fixována instinktivními mechanismy. Takto významná oblast nemohla být v přírodě jen závislá na kulturně sociálním vlivu, protože mohou být v mnoha ohledech nespolehlivé. (Zvěřina, 2003)

Sexuální přitažlivost je dána několika obecnými pravidly. Mezi různými kulturami jsou podstatné rozdíly v představách toho, jaké vlastnosti jsou sexuálně atraktivní a jaké ne. Pokud se na tyto normy podíváme jen obecně, zjistíme, že atraktivnost je u všech kultur i u většiny jedinců nejvíce závislá na tělesných vlastnostech, proporcích a rysech zevnějšku. Všeobecně platí, že krásná žena i muž mají v sexualitě vyšší kurs a jsou přitažlivější v erotickém ohledu než ošklivé osoby. Významným sexuálním stimulem u žen je tělesná krása neboli půvab. Jádrem rozporů a rozdílů, podle kterých tyto vlastnosti

⁶ Sexuální preference je způsob dosahování sexuálního uspokojení a také jakým objektem je eroticky přitahován. (Weiss, 2010)

posuzujeme, jsou naše kritéria. Samotný vkus je proměnlivý a je závislý na subjektivních estetických normách jedince. (Pondělíček, Pondělíčková, 1971)

„Představa krásy je podstatně jiná u domorodce z dolního povodí Konga, jiná na Sibiři u národa Čukčů a zase jiná u lidí žijících v evropsko-americkém kulturním okruhu. Přitom jsou tyto rozdílně normy krásy v různých etnických skupinách navíc ještě subjektivně diferenciované, protože u každého člena jedné a též společnosti mohou být jiné“. (Pondělíček, Pondělíčková, 1971, s. 181)

Pondělíček a Pondělíčková (1971) uvádějí, že během své poradenské praxe se často setkávali s případy lidí, kteří jsou ženatí a vdaní podruhé či potřetí, nespokojení a nešťastní vždy znovu v každém novém manželství, čemuž se asi nemohou ubránit, protože se žení a vdávají s partnerkami a partnery, k nimž jsou přitahováni. Obecně se prokazuje, že ačkoliv se to může zdát nelogické, lidé, a to hlavně ženy, si vybírají za své partnery stále stejný nebo přinejmenším velmi podobný typ, kterému dávají přednost, přestože se v něm už jednou nebo vícekrát zklamali.

„Podle psychologa Junga v sobě zcela podvědomě každý člověk nosí obraz „svého“ ideálního partnera, podobu určitého a málo proměnlivého typu, a jakmile takového partnera potká, vznikne láska na první pohled, neboť hned napoprvé od něho přeskóčí jiskra pocíťované náklonnosti.“ (Pondělíček, Pondělíčková, 1971, s. 179)

U některých lidí můžeme najít něco jako radar, což je zařízení, uzpůsobení k řízení pohybu náklonnosti ve směru pohybu k partnerovi jednoho typu, podobných vlastností, podobného vzezření atd. (Pondělíček, Pondělíčková, 1971)

3.2.4 Sexuální chování a sexuální emoce

Sexuální chování může mít u člověka různé funkce. Může se jednat o prosazování maskulinity nebo feminity, podporu sebeúcty, rozvoj dominance nebo subdominance, rozvoj vztahů, zdroje potěšení, uvolnění tenze, vyjádření nepřátelství, zdroje vzrušení, materiální zisk.

Vývoj sexuálního chování je závislý na rozvoji sexuálních emocí. Sexuální emoce se rozvíjejí především během puberty a adolescence. Patří sem sexuální vzrušení, pocitové vyvrcholení, satisfakce⁷ a také rozvoj citu zamilovanosti jako erotické fascinace sexuálním objektem. (Weiss, 2010)

Zvěřina (2003) uvádí, že sexuální vzrušení je elementární sexuální emoce, která má typickou prožitkovou kvalitu a periferní projevy. Během vzrušení dochází k vazodilataci genitálu a tím k erekci u mužů a zvlhnutí poševní sliznice u žen. Sexuální vzrušivost určuje míru snadnosti, při které je působením erotických podnětů subjekt sexuálně vzrušen. Nejvýznamnější postavení mají zrakové podněty, ale nelze opomenout i ostatní smysly. Pokud dochází k opakování stejného předmětu, vzrušení se snižuje. Naopak nové podněty působí velmi dráždivě.

Pocitové vyvrcholení neboli orgasmus je důležitou motivací v koitálním aktu. Můžeme ho ovšem také získat masturbací nebo nekoitální stimulací erotogenní zón. Intenzita orgasmu může být různě intenzivní. Může se jednat o naprosté jednoduché uspokojení až po extatické stavy se zúženým vědomím. V periferní oblasti dochází ke klonickým stahům hlavně svalů pánevního dna. Během orgasmu pozorujeme většinou ejakulaci semene a u žen vzácně orgastické expulze z uretry⁸ nebo z pochvy. Lidé jsou schopni dvou druhů orgasmu. První druh je méně intenzivní a může k němu docházet sukcesivně i vícekrát za sebou. Je také nazýván „malý orgasmus“. Je častější u žen než u mužů. Druhý typ orgasmu je více intenzivní a je zde větší sexuální satisfakce, ke které dochází po „velkém“ orgasmu. Vliv na vznik toho stavu mají endorfíny, které jsou uvolňovány během sexuálního vzrušení a orgasmu. Endorfíny mají centrální i periferní účinky, které nejsou dostatečně prostudovány. (Zvěřina, 2003)

⁷ Satisfakce neboli sexuální uspokojení je stav uvolnění a refrakternosti k sexuálnímu dráždění, které se dostavuje po „velkém“ orgasmu.

⁸ Uretra neboli močová trubice, je trubicový orgán, který odvádí moč z močového měchýře.

Poslední zmíněná emoce je zamilovanost. Jedná se o specificky humánní vyjádření schopnosti erotické fascinace sexuálním objektem. Podobné projevy jsou známé i z chování subhumánních živočichů. K zamilovanosti dochází zákonitě až při určité zralosti centrálního nervového systému. Děti s předčasnou pubertou obvykle nejsou schopny zamilovanosti, i když jejich tělesný vývoj je urychlen a odpovídá vyššímu věku. Oproti tomu se objevuje emoce zamilovanosti i u lidí, kteří trpí hypogonadismem⁹. Proto je tedy zřejmé, že pohlavní hormony nemají přímý vztah k zamilovanosti. (Zvěřina, 2003)

Zvláštnosti psychiky v dospívání a chování u dospívajícího je ovlivněno více či méně úspěšným úsilím o přizpůsobení se na biologické, psychické a sociální podmínky. Poměrně čerstvé je zjištění, že vývoj dospělého lidského sexuálního chování je dlouhý, složitý a nikoliv bezproblémový proces. (Weiss, 2010)

„V pubertě pak dochází k integraci sexuální identity, reaktivity a preference. U naší populace to je mezi 10. a 15. rokem. Psychosexuální vývoj je vůči somatosexuálnímu opožděn, v tomto období se schopnost mladých lidí k citovým vztahům, i jejich morální postoje a etické hodnoty teprve formují“. (Weiss, 2010, s. 103)

Optimální věková hranice pro párové sexuální aktivity je diskutované téma. K zastavení snižování věku prvního pohlavního styku došlo v 90. letech minulého století. Weiss (2010) uvádí, že první soulož mají v České republice lidé mezi 17. a 18 rokem života. Situace se samozřejmě liší v různých zemích, kulturách a historických dobách. V dnešní době je ve všech právních systémech stanovena minimální věková hranice pro „legální“ pohlavní styk. V Česku je věková hranice stanovena na 15 let. Nejnižší věková hranice v Evropě je ve Vatikánu a to 12 let.

„Lidské sexuální chování má párový charakter. Jako u ostatních párujících se živočichů jde v první fázi především o výběr vhodného partnera a navázání partnerské erotické interakce na pretaktilní úrovni“. (Zvěřina, 2003, s. 51)

Když dojde k ustanovení sexuálního páru, získá tak dvojice určitou soudržnost, která se projevuje určitým omezením sexuálního chování ve směru k ostatním členům skupiny. Věrnost a monogamie nejsou determinovány jen kulturně a sociálně, ale vyplývají i ze základních biologických motivačních vlastností lidské sexuality. Dobře fungující pár zažívá sexualitu nejintenzivněji a nejpřirozeněji. U člověka neexistuje však žádný

⁹ Porucha funkce mužských pohlavních žláz vedoucí k nedostatečné tvorbě pohlavních hormonů a k neplodnosti. (Stárka, 2010)

biologický mechanismus, který by zajišťoval doživotní monogamii, která je některými kulturními normami požadována. (Zvěřina, 2003)

Ve společnosti se objevuje specifický kulturní fenomén a to konzumní přístup k sexualitě. Především u mužů ve všech známých společenských formacích se vyskytuje tendence k neosobní kopulaci, která může být zdrojem intenzivních prožitků a také ovšem i sociálních a hygienických rizik. Stále více lidí vyhledávají neosobní sex a sex s povrchně známými lidmi. Člověk ho může dosáhnout pomocí prostituce či podvodem.

Specifický projev lidské sexuality je autoerotika. Jedinec se zpravidla může vzrušit příslušnými fantaziemi. Představy vynahrazují praktické sexuální chování. Tyto fantazie vycházejí ze zkušeností nebo přání uskutečnit takovéto sexuální chování. V autoerotické oblasti dochází ke vzrušení a uspokojení především tím, že člověk dráždí své pohlavní orgány. Častěji masturbují muži než ženy. Někdy se může objevovat masturbace už i u dětí před pubertou. Moderní sexuologie absolutně zavrhuje myšlenku, že masturbace má škodlivý vliv na duševní a tělesné zdraví. „*Naopak, schopnost uvolnit sexuální tenzi onanováním patří k samozřejmé výbavě normálního člověka*“. (Zvěřina, 2003, s. 52)

Sexuální chování mužů a žen je velmi rozdílné. Někteří odborníci se domnívají, že je zde velký vliv sociálně kulturní a ekonomický. Rozdílné chování má ovšem základ v biologických faktorech. Dimorfnost je vidět už i u rozdílného rodičovského vkladu obou pohlaví. V přírodě je dáno, že pohlaví, které má vyšší rodičovský vklad, si více vybírá sexuálního partnera a více se věnuje potomstvu. Právě proto musí být reprodukční strategie mužů a žen diametrálně rozdílná. Žena má za život pouze několik stovek zralých vajíček a za normálních okolností může porodit jen lehce před deset dětí. Oproti tomu muž produkuje denně desítky miliónů spermií, může kopulovat s větším počtem žen a tím mít velmi početné potomstvo. (Zvěřina, 2003)

„Shrneme-li základní charakteristiky normální lidské sexuální motivace, docházíme k následujícím pěti vlastnostem:

- 1. Pevná sexuální identifikace (spojená s dobře osvojenou sexuální rolí)*
- 2. Erotická preference objektu opačného pohlaví (heterosexuální orientace s několikaprocentní homosexuální orientovanou menšinou)*
- 3. Sexuální zralost apetovaného objektu*
- 4. Kooperace, souhlas partnera, nepřítomnost partnera, neakceptovaná agrese*
- 5. Vytvoření páru, vzájemnost“.* (Zvěřina, 2003, s. 52-53)

4. Sexuální práva dětí

Vztah dětí k sexualitě je palčivé téma ve společnosti. Můžeme se na toto téma podívat ze dvou úhlů. První se zabývá otázkou, jaká věková hranice pro legální párovou sexualitu, se má stanovit. Tedy od kolika let má být jedinec stíhán za pohlavní akt s osobou „pod zákonem“. Může se zde stát, že mladý člověk, který čerstvě dosáhl patnácti let, je stíhán za pohlavní zneužití dítěte, i když měl pohlavní styk s partnerem, který je jen o pár měsíců mladší, ale není mu ještě patnáct let. Jedná se zde o trestní čin. Je otázka zda postupovat takto striktně, anebo brát v potaz na věkový rozdíl mezi partnery. (Fafejta, 2016)

Některé pedofilní aktivistické organizace, které se snaží prosadit názor, že i děti mají právo na sexuální život se starším partnerem. Pozice těchto organizací je samozřejmě marginální a v České republice se ani žádná organizace tohoto typu nevyskytuje. *„Naprostá většina organizací sdružujících pedofilní jedince (v ČR je to Česká pedofilní komunita – ČEPEK) se jednoznačně staví proti sexuálnímu zneužívání dětí včetně dětské pornografie a v této oblasti spolupracují s policií“.* (Fafejta, 2016, s. 111)

Organizace žádají větší osvětu, například ve školním vzdělávání, aby mladí lidé, kteří zjistili, že mají pedofilní touhy, rozeznali nebezpečné touhy a věděli na koho se obrátit. Jak výzkumy ukazují, někteří sexuologové, psychiatři a psychoterapeuti odmítají přijmout do péče pedofilní osoby, a proto je potřeba tato osvěta, aby se tyto osoby měli vůbec kam obrátit. (Fafejta, 2016)

5. Sexuální výchova

„Sexuální výchova není jen výchovou k mezilidským vztahům, ani nepředstavuje pouze proces předávání poznatků z fyziologie a biologie člověka a jeho reprodukce.“ (Rašková, 2008, str. 17)

Zvěřina (2003) uvádí, že po celém světě osvícení odborníci konstatují, že úroveň poučení o sexualitě není mezi lidmi dostatečná. Díky tomu se můžou mezi lidmi stále objevovat falešné mýty a předsudky o sexualitě. Jako příklad je možné použít mýtus o škodlivosti onanování a mýtus o škodlivosti antikoncepce.

Uwe (1994) uvádí, že pětina dívek a třetina chlapců nemají nikoho, s kým by mohli otevřeně o sexuálních otázkách mluvit. Většinou hledají radu u vrstevníků, ale tyto rady nejsou vždy vhodné. Většina z nich se domnívá, že má dostatečné vědomosti o biologických tématech, jako jsou pohlavní orgány, sexuální vývoj, menstruace, ovulace atd. a tak chtějí prohloubit jen informace o sexuálním chování a antikoncepci. Je ovšem rozdíl mezi subjektivním hodnocením a skutečnými vědomostmi. Navíc s přibývajícím věkem lidé méně přiznávají mezery ve vědomostech.

Otevřená sexuální výchova vede mladého člověka k zodpovědnému a méně impulzivnímu přístupu k sexualitě. Místo přesvědčování mladých lidí, aby se vyhýbali sexu, je potřeba u nich vytvořit pozitivní postoje. Musí se naučit být zodpovědní a vyhýbat se rizikům. Například v USA, kde je sexuální výchova založená na propagaci programů „jak říci sexu ne“, je největší počet těhotných nedospělých dívek. Naopak v Nizozemí je sexuální výchova založena na strategii známé jako „dvojitý Holanďan“, tedy využívání hormonální antikoncepce a současné soustavné používání kondomů. Obecně jsou většinou méně sexuálně poučeni chlapci než dívky. *„Moderní generace se nevyznačuje bezhlavou sexuální promiskuitou, nýbrž životním stylem, který bývá nazýván „sukcesivní monogamií“. Tyto následné a ve své podstatě monogamní vztahy vytvářejí v moderních společnostech typickou sociální síť složenou z partnerů minulých i aktuálních, a také z partnerů oněch partnerů“.* (Zvěřina, 2003, s. 249)

Cíl sexuální výchovy je obrazem stavu rozvoje a potřeb společnosti a osob žijících v této společnosti. Cíl je zároveň i historicky a filosoficko-světonázorový jev. Roku 1988 zaujala Mezinárodní federace plánovaného rodičovství k sexuální výchově zásadní postoj. *„Hlavním cílem školní výchovy je připravit mladé lidi pro život v dospělosti a pro jejich role ve společnosti. Jestliže sexualita, manželství a rodinný život jsou důležitým prvkem v*

životě většiny obyvatelstva, potom zcela jistě je logickou a nutnou povinností školy připravit mladé lidi i pro tuto oblast. Sexuální výchova musí být pokládána za jednu část celkové školní výchovy, která zprostředkovává dětem a mladým lidem informace, aby byli schopni vytvořit si správný názor, úsudek i postoje.“ (Janiš, Täubner, 1999, s. 9)

5.1 Obsah sexuální výchovy

Obsah sexuální výchovy má tři hlavní okruhy, které na sebe vzájemně navazují a prolínají se. První je okruh informativně poznávací, který vychází z nejnovějšího vědeckého poznání a je pedagogicky transformována žákům. Rozdílnosti v této oblasti jsou hlavně způsobeny aktuálností informací. Informace a pojmy, které dítě získá v této oblasti, utvoří určitou základnu, která v pozdějším věku dokáže blokovat nepedagogické informace a zároveň tvoří i vhodnou rovinu pro dobu aktualizace poznatků. Například když učitel vytvoří u žáků dobrý a přiměřený pojmový aparát v oblasti anatomie pohlavních orgánů, snižuje se tím riziko akceptování různých vulgarismů a pornolálií v pozdější době. V pozdějším věku dítěte je riziko, že řada informací nemusí mít potřebnou účinnost, protože dítě už má jiné informace o tomto tématu a ty mohou blokovat informace vychovatele. Větší část informací má aktuální charakter a je okamžitě užitečná i pro dítě, např. hygiena pohlavních orgánů, ochrana před zneužíváním apod. (Täubner, 1996, Weiss, 2010)

Druhý okruh se nazývá emotivně postojový a jeho cílem je utvářet hodnoty a postoje k získaným informacím, dovednostem, návykům a naučenému chování. U této oblasti předpokládáme, že samostatné naučení informace, dovednost či chování, ještě nezajišťuje schopnost ji správně využívat. Například informace o škodlivosti toxikomanie nezaručují, že dítě či mladý člověk této závislosti nepropadne. Dítě si zde vytvoří silné identifikovatelné a interiorizované postoje. Toto ovšem může být ohroženo ve školním prostředí, kde není zahlcenost informacemi doprovázena tvorbou postojů. A tak se může stát, že řada informací se stane jenom prostředkem pro nácvik paměti, ale nemá osobnostně formující smysl. *„Umění vytváření žádoucích postojů je součástí pedagogického mistrovství každého vychovatele“.* (Täubner, 1996, Weiss, 2010)

Poslední okruh je oblast dovedností, návyků a chování. Je to aktivní část celé sexuální výchovy. Žák si zde osvojuje adekvátní dovednosti, návyky a chování v celé oblasti lidské sexuality. „*V současné době je tato část v sexuální výchově zanedbávaná nejvíce*“. (Täubner, 1996, s. 8, Weiss, 2010)

V dnešní době se sexuální výchova zabývá především informační složkou a tím se snižuje účinnost a smysl celé výchovy. Základním smyslem sexuální výchovy totiž není zprostředkovat určité množství informací dané osnovami, ale jde o výchovu dovedností, návyků a chování, které jsou založené na těchto informacích. (Täubner, 1996)

„*Teze, jsou rozpracovány v šesti okruzích, v nichž je obsaženo 36 základních témat. Okruhy zní:*

1. *Člověk*
2. *Vztahy mezi lidmi*
3. *Osobní dovednosti*
4. *Sexuální chování*
5. *Sex a zdraví*
6. *Sex a kultura*

„*Navržené okruhy netvoří závaznou osnovu, ale jsou spíše nabídkou učitelů sexuální výchovy, z níž může vybírat po celou dobu povinné docházky i v průběhu školy střední, tedy zhruba do 18 let věku žáků*“. (Täubner, 1996, s. 8)

Během prvního stupně základní školy mají nejdůležitější roli rodiče a třídní učitel žáků. Vytvářejí základ sexuologického slovníku, který by měl být zbaven vulgarismů, základ anatomie a fyziologie a reprodukčních funkcí. Je zde potřeba vytvořit porozumění o regulaci početí a pochopení problematiky AIDS. Další důležité téma je prevence sexuálního zneužívání dětí, nejen na úrovni kognitivní, ale jde především o vytvoření dovedností a vhodného způsobu chování. Jsou zde i témata, která informují žáky o onanii, sexuální životasprávě, o vztazích mezi lidmi, o vztazích v rodině, o lásce, přátelství atd. Význam této výchovy je vytvoření správných postojů a správného chování v osvojování vhodné slovní zásoby. (Täubner, 1996, s. 9)

Na druhém stupni základní školy nejdůležitější přebírají roli učitelé biologie, občanské výchovy, tělesné výchovy a třídní učitel. „*Rozšiřuje se základní informační základna, zdůrazňuje se problematika sexuálního chování, partnerských vztahů, orientace v pubertě, v rodičovství, při pohlavních nemocech atd.*“. (Täubner, 1996, s. 9)

Na střední škole je možné k výkladu přizvat odborníky, ale v žádném případě nemůže být hlavním nositelem sexuální výchovy externí odborník. Prohlubují se zde poznatky o lásce, přátelství, sexuálních technikách, ochraně před nemocemi, antikoncepci atd. Klade se zde i důraz na osvojení asertivní techniky chování. (Täubner, 1996)

Zvěřina (2003) uvádí, že nejdůležitější cíle otevřené sexuální výchovy jsou:

1. *„Předat dětem znalosti o anatomii, fyziologii, psychologii a etice sexuality v sociálních vztazích tak, aby jedinec pak mohl být ve své sexuální praxi veden racionálními motivy a aby byl ochráněn před škodlivými vlivy mýtů a předsudků.*
2. *Poskytnout předpoklady, aby každý jedinec mohl vytvořit sobě vlastní hodnotové schéma a zodpovědně usměřňovat vlastní život.*
3. *Vycházet je třeba z toho, že sexualita je nedílná součást lidského života.*
4. *Při sexuální výchově je třeba respektovat obrovskou složitost a pestrost různých stanovisek“.* (Zvěřina, 2003, s. 252)

5.2 Základní modely sexuální výchovy

Každá skupina se staví k problematice sexuální výchovy rozdílně a využívá odlišné metody výuky. Jsou tři základní hodnotové orientace. První je křesťanská sexuální výchova, která vychází z papežské encykliky *Humanae vita* z roku 1960. Tato výchova je orientovaná na vytváření zodpovědných postojů, tedy sexuální zdrženlivost před manželstvím, rozvíjení sexuality ve věrném manželství, vzájemná úcta partnerů, panenství, mateřství. Interrupce a jiné metody antikoncepce než přirozené jsou odsuzovány. (Weiss, 2010)

Druhý model je humanistická sexuální výchova, kde je základ využívání vlastního rozumu při rozhodování o sobě samém. Důležitá je zde úcta k životu, neomezování práv druhých a respekt ke všemu živému. *„O normách lze diskutovat, protože nejsou neměnné, lze je měnit, kritizovat. Dospívající má právo na tvorbu vlastních, zodpovědných názorů, které ale musí být schopen obhájit“.* (Weiss, 2010, s. 696)

Poslední je pragmatická sexuální výchova, která je orientovaná na kladném prožívání sexuality a snižování rizik s ní spojených. Tato výchova vychází z myšlenky, že lidé jsou sexuální bytosti a je to důležitá složka jejich života. Nejde o zákaz sexu, ale o vytvoření pozitivních návyků pomocí dostačených informací, a tím usnadnit tuto oblast života. „*Poskytuje servis informační a technický pro to, aby sexuální život jedince byl bezpečný a bezproblémový*“. (Weiss, 2010, s. 696)

5.3 Koncepce sexuální výchovy

Koncepce sexuální výchovy lze rozdělit na tři skupiny. První je medicínská koncepce, kam můžeme začlenit koncepci J. Rabocha. Ten sexuální výchovu rozdělil do tří věkových kategorií a to 7-10 let, 11-13 let a 14-16 let. Témata mají být sdělována obsačně a pravdivě. Autor se nezabývá tím, kdo bude určitá témata žákům sdělovat nebo v rámci jakého předmětu. Další autorkou, která patří do této skupiny, je J. Pondělíčková-Mašlová, která člení výchovu také do tří věkových kategorií. První je pro 1-4. ročník, kde se probírají tato témata: Rozdíly mezi pohlavími, Komu se rodí dítě, Každý člověk má otce a matku, Nebezpečí od falešných přátel atd. Druhá skupina je pro 5-6. ročník, kde jsou tyto témata: Stavba a funkce pohlavních orgánů, Menstruace a poluce, Oplodnění, Těhotenství, Porod, Některé tělesné a duševní projevy dospívání včetně masturbace. Poslední skupina je pro 7-8. ročník, která obsahuje tyto témata: Tělesné a duševní projevy dospělosti, Přátelství, Chování muže a ženy k sobě, Pohlavní pud a důvody pohlavní zdrženlivosti, Antikoncepce, Sexualita a alkohol. Tuto koncepci zastávají také J. Mellan a A. Brzek, kteří se touto problematikou zabývali podrobněji. Vytvořili šest tematických okruhů a to Člověk, Vztahy mezi lidmi, Osobní dovednosti, Sexuální chování, Sex a zdraví, Sex a kultura. Každému tematickému okruhu je přiřazena skupina dílčích problémů. „*Tato koncepce klade důraz i na psychosociální aspekty sexuality, na otázky formování osobnosti, názorovou orientaci, na motivaci k zodpovědnému sexuálnímu chování*“. (Weiss, 2010, s. 697)

Další koncepce je pedagogická. Tam lze zařadit koncepci P. Kopřivy, který vychází z principů holistického přístupu ke zdraví. Jde především o znalost souvislostí mezi zdravím tělesným, duševním, duchovním a sociálním. Cílem je vytvořit takový základ výchovy, v němž by se spojovalo všechno, co víme o zdraví i o učení. Autor zde volí jako svůj prostředek model „Integrované tematické výuky“ od Susan Kovalikové. Důležitá je především aktivita žáků a učitele. Témata člení do pěti oblastí: Já a moje zdraví, Zdravé mezilidské vztahy, Ochrana přírody, Pěstování aktivních občanských postojů, Zájem o závažné otázky současného světa. „*Záměr autora se jeví jako velmi pozitivní, ale zdá se, že příliš předběhl reálný vývoj našeho školství, neboť tato koncepce nesporně předpokládá specifickou přípravu vyučujícího, nespočívá pouze ve znalostní rovině, což vyžaduje čas a prostředky*“.(Weiss, 2010, s. 697)

Poslední je psychologická koncepce, kde je považována za zakladatelku L. Šulová. Původní materiál byl zpracován jako metodika výuky pro ZŠ. Obsah této koncepce byl vytvořen v 90. letech a vychází z předpokladu, že budou žákům umožněna každoročně čtyři dvouhodinová témata v rámci výuky. Žáci díky této výuce mají získat základní znalosti z oblasti rodiny, partnerských vztahů, rodičovství a sociální patologie. Jsou probírána témata psychosociální, ale také anatomicko-fyziologická, která se rozvíjejí spirálovitě a tak se témata objevují během devítileté docházky opakovaně. Stejná témata se probírají několikrát a vždy jsou na kvalitativně vyšší úrovni a s respektem k psychické zralosti žáků. Autorka se nezabývá jenom otázkou jednotlivých témat a jejich řazení vzhledem k věku žáků, ale také tím, jak konkrétně jednotlivá témata žákům předat a vytvořit vhodnou atmosféru ve školní třídě. U této metody je potřeba interaktivního způsobu práce, který vyžaduje aktivní zapojení žáků a jejich motivaci pro práci během výuky. Tato metoda využívá sociálně psychologické výcvikové techniky zdůrazňující sebezkušenostní rovinu, vliv vrstevníků, práci s hodnotami a postoji atd. „*Dopad takového typu výuky je značně latentní a je tedy obtížné stanovit bezprostřední efekt.*“ (Weiss, 2010, s. 697)

5.4 Metody sexuální výchovy

Během sexuální výchovy je možné využít celou řadu výchovných a vzdělávacích metod, které jsou především přebírány z mravní výchovy. Řadí se sem přesvědčování, cvičení, hodnocení (pochvala a trest), osobní příklad, vyprávění, rozhovor, přednáška atd. Učitel si také vybírá různé organizační formy, jako je výuka hromadná, skupinová, párová apod. Sexuální výchova má specifické rysy, jež se projevují v intimnosti, vnitřní angažovanosti, aktuálnosti i projekci do budoucna. Proto je kromě těchto klasických metod nutné také využívat metody a formy, které tyto rysy respektují. Jedná se zejména o metody, které významně aktivizují spolupráci žáka a zároveň respektují jeho zvláštnosti nejen dispoziční, ale také i postoje a názorové. (Täubner, 1996)

První příklad aktivizačních metod jsou dialogické aktivizační metody, které jsou založené na slovní interakci mezi žákem a učitelem. Žák není pouhým pasivním pozorovatelem, ale aktivním partnerem. Základem této metody jsou otázky a odpovědi, kdy učitel klade otázky nebo na ně odpovídá. Otázky mohou být také ve formě písemné ankety mezi žáky. Nejdůležitější úkol učitele je vést žáka k formulování správného závěru. Závěr může vychovatel sám po dialogu formulovat, ale žák se na něm podílí a musí s ním souhlasit. Identifikačním aktem této metody je souhlas se závěrem dialogu. (Hajnová 2002, Täubner, 1996)

„Podle typu interakce třídíme dialogické metody na:

- a) dialog v plénu nebo ve skupině; podnětem jsou otázky vychovatele;*
- b) dialog na základě podnětu simulovaného dialogu;*
- c) dialog na základě písemných otázek žáků - dětí;*
- d) dialog na základě referátu žáka.“ (Täubner, 1996, s. 18)*

Dalším příkladem jsou problémové metody, které jsou velmi důležité proto, že žák je zde velmi intelektuálně a emočně angažovaný v tématu. Tato metoda patří k nejvýznamnější v oblasti výchovy zdravého životního stylu, včetně sexuální výchovy. Problémové metody fungují u různých organizačních forem, velmi často se využívají ve skupinové práci, ale mohou být využity i v individuální práci či v hromadném vyučování v rámci celé třídy. Některé tyto formy jsou aktivizující samy o sobě, naopak do některých je potřeba vnést různé aktivizační prvky. Jedná se tedy spíše o určitou aktivizující koncepci výuky a výchovy. Problémové metody jsou velmi náročné a ne vždy přinášejí okamžitý výsledek. Ovšem pro sexuální výchovu jsou vhodné, protože formují emoční a

intelektuální postoje žáka. Důležitým prvkem problémového vyučování je proces rozhodování, kdy si žák volí mezi alternativami. (Hajnová 2002, Täubner, 1996)

Täubner (1996) uvádí základní schéma problémové metody:

1. *„Problémové situace, která je vlastně zformovaným úkolem. Ten žák dostává k dispozici jako první informace.*
2. *Ujasnění problémové situace, při němž si žák uvědomuje úkol a snaží se mu porozumět. V této etapě musí dát učitel žákům možnost doplňujících otázek.*
3. *Formulace hypotézy řešení problému. Žáci zpracují úkol a navrhnout možnost řešení. O možnosti nejdříve diskutují. Mohou diskutovat v párech, ve skupinách, v plénu nebo vnitřní „self“ diskusí.*
4. *Ověření hypotézy je vlastně oponenturou. Jednotlivé týmy (při práci ve skupinách) či jedinci uveřejňují řešení problému a obhajují ho. V hromadném vyučování (v plénu) jde o veřejnou diskuzi.*
5. *Oprava a korekce řešení slouží k tomu, aby učitel přivedl své žáky k opravě chybných řešení. Na opravu by měli přijít sami a učitel by neměl dopracovávat řešení svých svěřenců.*
6. *Nalezení správného řešení a jeho zobecnění. K zobecnění problému mohou dojít žáci sami nebo v kooperaci s učitelem.“* (Täubner, 1996, s. 22)

Inscenační metody jsou dalším příkladem aktivizačních metod, které vycházejí z principů metod problémových. K jejich atraktivnosti se ale vydělily v samostatnou oblast aktivizačních metod. V sexuální výuce jsou velmi důležité, protože díky nim je možný nácvik dovedností sexuálního chování. Podstatou této metody je problém nebo konflikt, který žáci hrají nebo modelují sami. Během této metody se děti učí rozhodovat a osvojují si praktické dovednosti, které se mohou změnit až v návyk. Žáci, kteří se přímo nezúčastňují, jsou pozorovateli a na konci diskutují a hledají jiná řešení. Učitel má díky tomu možnost tvořit vzorce sexuálního chování. Žáci se dostávají do modelových situací, za které přebírají odpovědnost. Täubner (1996) uvádí, že znaky inscenace jsou: popis problémové nebo konfliktní situace, popis rolí, popis připravených variant řešení, pokyny pro pozorovatele, instruktáž herců a pozorovatelů, provedení inscenace, diskuze k inscenaci, zhodnocení vychovatele. (Hajnová 2002, Täubner, 1996)

Poslední z aktivizačních metod, které uvádím jako příklad, jsou metody využívající psychodramatické techniky, které jsou založené na psychologických principech sebeprojekce. V této metodě je potlačena didaktická stránka a je vhodná pro tvorbu postav. Zde je potřeba určitá emociální a intelektová vyspělost žáků, dobrá slovní zásoba a zkušenost. Proto je vhodná spíše pro starší školní věk a adolescentní žáky. Také je u této metody důležitá přátelská a důvěrná atmosféra, aby se žáci nebáli zneužití informací při sebeotevření. „Metoda zahrnuje určitý sebeprojekující výstup dítěte, který je vhodně „kryt“ nějakou rolí či motivem. Vhodné jsou situace z mezilidských vztahů a vnitřních konfliktů vyplývajících ze sexuálního chování. Vychovatel zadá nějakou situaci, problém či roli a nechá žáka, aby ji „zahrál“ podle svých představ a postav.“ Následuje diskuze ve skupinách či plénu. Nejznámější metody jsou „Monolog“, „Dvojník“ a „Zrcadlo“. (Täubner, 1996, s. 27)

5.5 Sexuální výchova v rodině

Rodina je velmi důležitá nejen v otázce sexuální výchovy už od raného dětství až do období dospívání. V dnešní době je sexualita všude kolem nás, včetně školních osnov již od základní školy, a proto se na význam rodiny často zapomíná. Někteří rodiče zastávají názor, že jejich děti ví všechno potřebné o sexualitě a pohlavním dospívání ze školy, a proto svou roli v této oblasti podceňují. Ovšem právě v této době, kdy jsou informace dostupné skoro kdykoliv a komukoliv, je role rodičů v této otázce nenahraditelná. „Rodina je nejpřirozenějším prostředím pro sexuální výchovu, pro rozhovory o pohlavním dospívání, o lásce, partnerství, o erotice, sexualitě a jejich projevech.“ (Šilerová, 2003, str. 17).

Vytváří se zde ideální prostředí pro intimní rozhovory, které nelze snadno napodobit. Sexualita je spojována s důvěrnou atmosférou spojenou s blízkostí, intimitou a atmosférou lásky. Rozhovory se spolužáky o sexu, hledání informací na internetu, čtení časopisů, ale i výuka ve škole, je v emočně neutrální atmosféře. Takovéto prostředí je vhodné pro získání informací, ale ne pro tvorbu a sdílení hodnot a postav, které jsou pro sexualitu velmi podstatné. Informace o sexualitě, které děti získají v důvěrném kruhu rodiny, budou spíše považovat za pravdivé a důležité, než to, co se dozvědí z jiných zdrojů. Pokud tedy jim nebudou ovšem rodiče lhát, což děti velmi brzy zjistí. Rodiče také mají možnost usměrňovat některé pochybné informace a hodnoty. (Šilerová, 2003).

V rodině si její členové předávají navzájem své hodnoty a tím se vzájemně formují. Rodiče mají většinou tendenci předávat své hodnoty svým dětem, protože předpokládají, že to, co je důležité pro ně, je nebo bude stejně významné i pro jejich potomky. Mohou to být hodnoty, které se týkají například mezilidských vztahů, volného času, peněz ale také i partnerských vztahů a sexuality. Právě tyto poslední dvě zmíněné hodnoty jsou pro některé rodiče nejdůležitější částí života, pro jiné zase spíše okrajová záležitost. Hodnoty vztahující se k sexualitě mohou být výrazně ovlivněny vyznávaným náboženstvím. Názory se mohou lišit u témat jako je antikoncepce, vhodnosti zahájení sexuálního života před vstupem do manželství apod. (Šilerová, 2003)

Rodiče a děti ovšem nejsou jediní, kteří tvoří rodinu. Patří sem také prarodiče, sourozenci a další členové. V některých případech mohou mít babička a děda významnou roli. Prarodiče často mají více času na vnoučata než jejich rodiče a navíc jsou většinou méně přísní a více tolerantní. Mohou se tedy stát rádcí, důvěrníky či utěšiteli svých vnoučat. *„Dospívající jim často svěří i to, co se rodičům říci stydí nebo bojí. Prarodiče často vyprávějí dětem zážitky ze svého dětství a dospívání, vyprávějí o seznámení a začátcích svých vztahů o době, která byla odlišná od současné. Děti od nich získávají jiný pohled a hlavně mohou prožívat další blízké a důvěrné vztahy.“* (Šilerová, 2003, s. 21)

Pro úspěšnou sexuální výchovu v rodině je důležitá komunikace o sexualitě a vzájemný vztah mezi rodiči dětmi. Také je stěžejní to, aby rodiče chtěli. *„Pokud chtějí, znamená to většinou i to, že mají své děti velmi rádi, záleží jim na nich, a že k nim mají hezký a blízký vztah. To jsou ty nejdůležitější předpoklady.“* (Šilerová, 2003, s. 28)

5.6 Sexuální výchova ve školách

Sexuální výchova je předmětem sexuální pedagogiky a je nedílnou součástí pedagogické praxe a teorie. Sexuální výchova není samostatný předmět, ale jejím těžištěm je Rodinná výchova, Biologie člověka a Občanská výchova. Hlavním úkolem sexuální výchovy je připravit děti a mládež na partnerský, manželský a rodičovský život, tedy i na život sexuální, včetně ochrany zdraví a výchovy dobrých mezilidských vztahů. Jde tedy o přípravu dítěte na šťastný individuální a prospěšný společenský život. Sexuální výchova utváří celou osobnost dítěte a tím formuje jeho individuální, sociální a sociálně sexuální fungování v partnerství, manželství a rodičovství. (Janiš, Täubner, 1999, Hajnová, 2002).

Obsah sexuální výchovy bývá rozdělen buď spirálovitě anebo aktuálně v blocích. U spirálovitého rozdělení se témata opakují a zdokonalují se na hlubší úrovni pro různé věkové kategorie. Naopak aktuální bloky reagují na nové situace, které se buď nově objevily anebo jsou to témata, které nebylo možné vyložit dříve. Nelze ovšem toto brát jako neměnné dogma. (Täubner, 1996)

Sám vychovatel musí posoudit, zda dané téma zvolí. Je také důležité zvážit hloubku daného tématu s ohledem na vzdělávanou osobu, jeho zvláštnosti a také na celkovou situaci a vzdělání v regionu, ve škole či třídě. Může se stát, že desetileté děti nemají takové vědomosti a způsoby chování, které by se očekávaly v jejich věku. Může to být i naopak. Proto nejdříve musí vychovatel rozpoznat stav vědomostí, dovedností, návyků a chování a podle toho vytvořit vlastní výchovně vzdělávací projekt. Někdy také můžeme zjistit, že vědomosti a dovednosti dětí nejsou vyvážené. I na to musíme myslet při tvorbě projektu sexuální výchovy. *„Z uvedeného je tedy zřejmé, že práce vychovatele je práce cílevědomá, dlouhodobá a že je provázená zpětnými vazbami mezi vychovatelem i vychovávaným.“* (Täubner, 1996, str. 7)

Při sexuální výchově ve škole musejí být rodiče informováni o obsahu a metodách, které učitel používá. Rodiče mají právo se podílet na sexuální výchově svých dětí. Rodiče by měli schvalovat školní sexuální výchovou a doplňovat ji v domácím prostředí. Učitel je může informovat pomocí písemných nebo ústních informací o probírané látce a o používaných metodách. Rodiče mohou mít připomínky, které konzultují s učitelem. (Täubner, 1996).

5.7 Sexuální výchova v České republice a ve světě

Definice sexuální výchovy a i samostatné slovo sex a sexualita má v různých jazykových oblastech různý význam, takže se může občas stát, že i mezinárodní diskuse ve sjednocené Evropě mají charakter babylonského zmatení jazyků. Rozdílnost a nejasnosti se objevily zejména v informovanosti veřejnosti. Proto bylo nutné ujasnit především samostatný pojem sexuální výchova, která v různých zemích nese rozdílné názvy, ale její obsah se liší minimálně. Osobitý charakter této výchovy je v některých oblastech rozvojového světa, kde je v popředí populační výchova, která klade hlavní důraz na regulaci rozmnožování a to na antikoncepci a morální zodpovědnost. (Uzel, 2002)

Termín výchova k mezilidským vztahům a ke komunikaci se využívá v Dánsku, Finsku, ale také ve Velké Británii. Jak už vyplývá z názvu, zabývá se ještě psychologickými, sociálními a kulturními aspekty lidského partnerství, vzdělává mládež v komunikačních dovednostech a pomáhá vytvářet jejich žebříček etických hodnot. V bývalých socialistických zemích i v jihoevropských zemích s latinskou kulturou, jako je Itálie a Portugalsko, je typický termín rodinná výchova, která se zaměřuje hlavně na kultivaci budoucího manželského a rodinného života. Základní hodnotou a cílem je rodičovství. V USA a ve Švédsku je sexuální výchova syntézou všech výše zmíněných směrů a je v souladu se Světovou zdravotnickou organizací. Nejde jenom o přípravu na sexuální život, ale zabývá se i výchovou k mezilidským a rodinným vztahům. Mezi hlavní témata patří antikoncepce a prevence sexuálně přenosných nemocí, ale zabývá se také psychologickými a psychosexuálními problémy spojenými s každým partnerským soužitím. „*Odborníci právem poukazují na to, že sexuální výchova je širším pojmem, než tradiční rodinná výchova, kterou v sobě zahrnuje*“. (Uzel, 2002, s. 12)

U nás je model rodinné výchovy, která v sobě zahrnuje sexuální výchovu. Uzel (2002) uvádí, že by bylo vhodnější opačné podřazení, protože ze zkušeností z několika zemí se ukazuje, že při volnosti školních osnov bývá právě sexuální výchova z té rodinné často vytlačena. Z údajů Světové zdravotnické organizace vyplývá, že nejméně třetina učitelů není schopna sexuální výchovu vyučovat.

„Přestože státy, které se rozhodly zavést sexuální výchovu ve školách, byly vedeny výlučně motivem prospěchu mládeže, setkávala se tato snaha od počátku se silnými emociálními projevy odporu, které u některých konzervativních kruhů přetrvávají dodnes“. Odpůrci sexuální výchovy své argumenty měnili během celé historie. Ze začátku, kdy bylo tabu mluvit o pohlavních orgánech a sexu, byly informace o tomto tématu považovány za nemravné. V anglosaských zemích byly dokonce zákony, které informace o antikoncepci považovaly za trestnou nemravnost. Až v sedmdesátých letech 20. století dospěly soudní rozhodnutí ve Spojených státech a také prezidentem stanovená komise k rozhodnutí, že seriózní školní kurz o sexuální výchově se nedá považovat za nemravný. V USA se také vyskytovalo prohlášení, že sexuální výchova je jakési státní náboženství zaváděné do škol, což se přičí ústavě této země. (Uzel, 2002, s. 13)

Rozdíly v sexuální výchově mezi bývalou východní a západní Evropou se začínají postupně vyrovnávat. Její kvalita je zlepšována nejen u nás, ale i v mnoha jiných postkomunistických zemích, především díky iniciativě pokrokových pedagogických nadšenců. *„Z některých postkomunistických zemí zaznívají hlasy, že mají často horší zkušenosti s nově konstituovaným soukromým školstvím, méně pak tam, kde školství podléhá jednotlivým osnovám i když na demokratické bázi. Netroufám si z tohoto hlediska hodnotit situaci v České republice, protože zcela jistě existují i soukromé školy s vysoce kvalitní sexuální výchovou, na druhé straně zase školy státní, striktně se držící vymezení často insuficientních individuálních osnov.“* (Uzel, 2002, s. 15)

5.8 Sexuální výchova z pohledu křesťanství

„Sexualita je pružná a dá se mnoha způsoby tvarovat, jak prokázali antropologové při výzkumech malých izolovaných kmenů s podivnými (pro nás) sexuálními zvyky. Dále zjistili, že sexualita má velký vliv a musí být regulována.“ Nikde na světě není kultura, která nemá stanovená žádná pravidla. Všechny civilizace regulují sexualitu jedinců. Dříve než se lidé naučí různé dovednosti, musí vědět, jak sexuálně žít. Oblast sexu je velice důležitá a proto nemůže být nechána dohadům. (Stafford, 1996, s. 7)

Podle Rottera (2003) má sexuální výchova nepostradatelné a podstatné místo v každé výchově. Primárně je sexuální výchova záležitostí rodičů, ale nelze opomenout také sourozence a ostatní blízké osoby, které jsou důležité pro život dítěte i dospívajícího jedince. Nemůžeme vyhrazovat právo na sexuální výchovu pouze rodičům, vzhledem k tomu, že stejně tak i jiní lidé, s nimiž se děti i mladiství setkávají, je ovlivňují svým příkladem, svým slovem a dokonce i záměrným mlčením. Rodina má ovšem výsadní právo na výchovu dítěte. Samozřejmě to neznamená, že by škola neměla mít žádné právo a musela by získat pověření od rodičů. Tím, že rodiče svěří své děti škole, znamená, že prostřednictvím školy realizují obecný pedagogický vliv, a tím i vliv v otázce sexuality. Nelze to nutně brát jako souhlas, podle kterého by všichni učitelé měli právo neomezeně předkládat žákům své vlastní teoretické koncepce, které mohou být ideologicky či světonázorově ve značném protikladu k pojetí dětí. Ovšem pokud pedagogická odpovědnost rodičů selhává, roste podpůrná odpovědnost a právo jiných institucí, především školy.

Nejdůležitější funkcí křesťanské sexuální pedagogiky je, aby byl mladý člověk vychován k partnerství a lásce. Potlačování sexuálních pocitů není nejdůležitější ve výchově, ale jde především o uschopnění ke komunikaci a lásce. Proto je nejdůležitější v sexuální výchově příklad rodičů, jak se k sobě chová otec a matka. V láskyplném setkávání muže a ženy má také tělesnost své místo, proto musí mladý člověk získat v sexuální výchově schopnost intimity a odstupu. Nejde o to, aby měl jedinec intimní poměr s jakýmkoliv partnerem, ale o to, aby měl schopnost v blízkém vztahu vyjádřit náklonost i tělesně. *„Přesněji vzato se tedy nejedná o zvláštní nacvičování schopnosti k intimitě, nýbrž o schopnost hlubokých emocionálně ražených vztahů, zahrnující partnera v jeho celistvosti“.* (Rotter, 2003, s. 31)

Vedle intimity je potřeba mladého člověka naučit také odstup. Tento odstup by měl zajišťovat určitou autonomii jedince, aby s ním nemohli ostatní jednoduše manipulovat. Je potřeba, aby si každý uměl chránit svou oblast intimity, která je v sexuální oblasti obzvlášť důležitá. Zajišťuje, aby člověk, který se chce navázat na někoho jiného, nebyl současně k dispozici pro ostatní. Důležité je také pro jedince, aby uměl říct ne. Pokud se člověk ve vztahu úplně podřídí druhému, nemůže být dobrým partnerem v hlubokém a rovnocenném vztahu. (Rotter, 2003)

Už u malého dítěte vidíme, že se drží u důvěrně známého člověka a od cizích lidí se spíše odvrací. Tento jev je i v pozadí vyvíjejícího se sexuálního studu, který má kulturně různé projevy, ale vždy jde o střežení intimní sféry před ohrožením venkovního světa. Pomocí výchovy můžeme již zmíněný pocit zesílit či oslabit. *„Obzvláště v 19. a počínajícím 20. století existovaly na tomto poli extrémní formy pruderie, kde se potřeba ochrany intimní sféry rozvinula přehnaně a byla posedlá strachem“*. (Rotter, 2003, s. 33)

Dnes se objevuje jiný extrém. Někdy je snaha ve výchově, pomocí pokusů překonávat pocit studu, a tím podporovat značnou svobodomyslnost. Pátrá se po technikách, kterými může mladý člověk nacvičit správný partnerský vztah. Jako příklad uvádí Rotter (2003) knihu „Dokonalé manželství“ autora van de Velde. Pro šťastný mezilidský vztah je potřeba překonávat konflikty a odpouštět. Sexuální výchova nemůže proto být izolovaná součást výchovy, ale musí se stát součástí velkého cíle výchovy a to je životaschopnost. Dnes velké množství manželství ztroskotává, protože se partneři nenaučili vzájemně si odpouštět a zvládat konflikty.

Je také důležité zmínit, že přílišně přísná sexuální výchova a dokonce i přílišně přísná sebevýchova a sebekontrola může cíli a smyslu sexuality škodit více, než příležitostný prohřešek proti nějaké méně důležité sexuální normě. (Rotter, 2003)

6. Problémové oblasti sexuální výchovy

6.1 Problémové oblasti sexuální výchovy z pohledu učitele

Zvěřina (1991) uvádí, že sexuální výchova je nejvíce problematická oblast i přesto, že došlo k rozvoji vzdělávání a obecné hygieny. Lidé často toto téma tabuizují a tím účinně omezují sexuální podnikavost. Nemá to ovšem jen pozitivní důsledky. Negativní stránka je především nedostatečná znalost lidí základů anatomie a fyziologie sexuálních orgánů, o místě sexuality v lidském životě či například o rizicích reprodukční sexuality. Tím se podněcuje vznik falešných mýtů a pověr ve veřejném mínění. (Zvěřina, 1991)

Postoj učitele k sexuální výchově je velmi důležitý a může ovlivňovat realizaci sexuální výchovy v pedagogické praxi. Jeho negativní vztah k problematice sexuální výchovy může ovlivnit její průběh v pedagogické praxi. Také jeho etické postoje mohou vést k zamlčování objektivních poznatků, k jejich zkreslování či tabuizaci. Učitelé, kteří nemají negativní vztah k sexuální výchově, většinou podporují její začlenění do edukačního procesu žáků. (Rašková, 2008, s. 46)

Zvěřina (2003) uvádí tyto etické principy:

1. *„Nikdo nesmí jinou lidskou bytost využívat pro své sobecké uspokojení.*
2. *Psychický a fyzický nátlak a agrese jsou porušováním osobní svobody.*
3. *Sexualita jako součást partnerského vztahu je vždy mnohem přínosnější a hodnotnější než příležitostný sex.*
4. *Naprostá většina lidí pozitivně hodnotí partnerskou věrnost a škola toto hodnocení podporuje.*
5. *Úplné odmítání sexu, zprostředkovaného slovem i obrazem je kulturní artefakt. Naproti tomu je třeba odmítat dehumanizaci, přítomnou v pornografii.*
6. *Muži a ženy jsou v sexuální morálce rovnocenní. Zastaralou dvojí sexuální morálku je nutné odsoudit.*
7. *Je třeba usilovat o změnu tradičních sexuálních rolí, protože jak se zdá, mají negativní vliv na sexuální partnerské vztahy.*
8. *V sexuálních vztazích, jako v jiných oblastech života, je třeba odmítat rasovou diskriminaci.*
9. *Škola má uvědoměle napomáhat zlepšení pozice homosexuálů ve společnosti.*

10. *Sexuální vztahy existují též mezi tělesně a mentálně postiženými lidmi, mezi vězni, vojky základní služby atd.*

11. *Sexuální liberalizace má své meze. Není možné tolerovat takové sexuální projevy, které útočí na jiné lidi a zneužívají je.*“ (Zvěřina, 2003, s. 252-253)

Světová zdravotnická organizace se zabývala otázkou, zda jsou učitelé schopni z hlediska svého osobnostního přístupu realizovat sexuální výchovu na přijatelné úrovni. „Zjistilo se, že asi třetina učitelů není schopna na přijatelné úrovni realizovat sexuální výchovu, a to ne proto, že by byli nedostatečně vzdělaní nebo informováni, ale pro nevhodné osobnostní předpoklady (např. různé zábrany, vlastní negativní zkušenosti atd.).“ (Rašková, 2008, s. 46)

Täubner a Janiš (1998) udávají, že nedostatek osobnostních předpokladů k výuce sexuální výchovy je překážka, kterou nelze odstranit. Jako příklad udávají nedostatek matematického talentu, který člověk také neodstraní. Nelze ovšem tvrdit, že by byli špatnými učiteli v jiných disciplínách.

Učitelé často sami neabsolvují soustavnou sexuální výchovou během svého školního vzdělávání, včetně jejich vysokoškolské přípravy na budoucí povolání. Někteří nemají ani sexuální výchovu v rodině. Učitelé se často nedokáží oprostit od předsudků, negativních zkušeností či studu. Nezabývají se obvykle sexuální výchovou systematicky a plánovitě, řeší jen neobvyklé situace nebo přecházejí toto téma bez povšimnutí. (Rašková, 2008).

6.2 Problémové oblasti sexuální výchovy z pohledu studentů

Problém bývá u mladých gayů a lesbiček, kteří často nevědí podle jakých akceptovatelných vzorců v rámci své sexuální orientace jednat. V sexuální výchově i v masmediální prezentaci sexuality je největší část zaměřena na heterosexuálnost a běžné socializační a výchovné vzory s jinou než heterosexuální orientací dětí nepočítají. Tímto způsobem dochází k omezování práva na sebevyjádření a seberealizaci. (Fafejta, 2016)

„Pokud se nemýlí výzkumy hovořící o poměrně vysokém počtu pokusů o sebevraždu mezi sexuálně menšinovou mládeží, je tato skutečnost o to více alarmující“. (Fafejta, 2016, str. 129)

Modely sexuální výchovy, které nebyly zaměřené jen na heterosexuální děti, a/nebo které nepočítali s plným ztotožněním s jednou ze dvou tradičních genderových rolí, neexistují. Běžně používané výchovné příručky a poučky opomíjejí možnost, že některé z dětí by mohlo mít jinou orientaci než je heterosexuální. Děti, které svými projevy porušují zaběhlé genderové normy a očekávání, jsou brány jako rizikové, jako předzvěst patologie. Dokonce psychiatři a psychologové, kteří tolerují homosexualitu a chování porušující genderové normy, doporučují pro děti s těmito projevy terapii a korigovat jejich chování, aby byly přijaty sociálním okolím. (Fafejta, 2016)

„Pokud se podíváme na britskou studii zkoumající problémy 124 dětí s „poruchou genderové identity“, zjistíme, že existují dva problémy, na které si stěžuje nadpoloviční většina dětí. Jsou jimi potíže s rodiči (popř. vychovateli) a potíže s vrstevníky. První typ uvádělo 57% dětí a druhý typ 52% dětí“. (Fafejta, 2016, str. 129)

Tato studie ukazuje, že děti jsou často posílány na terapii, protože lidé v jejich okolí nejsou dostatečně tolerantní k jejich sebe prezentaci a sebevnímání. Odmítají přijmout jejich chování, které není v souladu se zaběhlými heterosexuálními stereotypy. Uvádí se, že kdyby nebyla očekávání, která se pojí k oběma genderům, tak nekompromisní, došlo by ke snížení poruchy genderové identity u dětí. Ke snížení počtu by došlo nejen proto, že tlak ze strany rodičů by byl menší, ale také vrstevníci by méně lpěli na chování podle genderových stereotypů. Změnit výchovu a striktní heteronormativitu je řešením pro tento problém.

„Příklad může být snaha psycholožky Sandry Bemové. Ta spolu s manželem, taktéž uznávaným psychologem, chtěla vychovávat svého syna mimo genderové stereotypy. A tak mu kupříkladu oblékala baret obecně považovaný za dívčí. Nakonec se mu ve školce spolužáci posmívali, že nosí „holčičí“ věci a je holka. Sice jim poučeně oponoval, že má „pindíka“ a je tedy kluk, ale spolužáci mu s převahou odpovídali: „Pindíka mají všichni, ale baret nosí jen holky!“. (Fafejta, 2016, str. 130)

Díky této a jiným situacím se nakonec Bemová rozhodla svou snahu vzdát. Dítě nelze vychovávat mimo genderové stereotypy, protože okolí ho nepřijme. Výchova totiž není jen věc rodiny. Děti, které jsou vychovávány jiným způsobem, než je zvykem ve společnosti, mohou mít problém se svým okolím. Ovšem zdá se, že jediným východiskem ke snížení poruch genderové identity je menší lpění na genderových stereotypyech a větší tolerance ke genderově netypickému chování. Důležité je dítě respektovat a neformovat jej do předem dané šablony. (Fafejta, 2016)

II Výzkumná část

7. Metodika

Diplomová práce je teoreticky – výzkumného charakteru. Jejím cílem bylo zjistit informovanost žáků v sexuální problematice a jejich postoj k sexuální výchově. Především mi šlo o zmapování základních znalostí žáků v této oblasti a také o jejich osobní názor na vyučování sexuální výchovy ve škole. Pro žáky byl sestaven dotazník s 31 otázkami. Získané informace budou interpretovány pomocí grafů a tabulek.

Dotazníky jsem dávala dotazovaným osobně, a tak jsem mohla sledovat reakce při jeho vyplňování. Důležité také pro mě bylo, aby každý vyplňoval dotazník sám a nebyl ovlivněn spolužáky. Sběr dat byl naprosto anonymní.

V dotazníku byly různé druhy otázek. U otázek uzavřeného typu měli respondenti na výběr z několika odpovědí. Polytomické výčtové otázky nabízely několik možností a dotazovaní mohli označit jen jednu odpověď. U otázek otevřeného typu mohli respondenti volně odpovídat. Identifikační otázky sloužily k třídění výzkumného vzorku dle pohlaví a věku respondentů. Při tvorbě dotazníku jsem se inspirovala dotazníkem z bakalářské práce Kláry Jabůrkové.

7.1 Soubor respondentů

Výzkumná sonda probíhala na třech pražských gymnáziích. Prvním z nich bylo Gymnázium Na Vítězné pláni. Jde o všeobecné gymnázium, se šestiletým nebo čtyřletým druhem studia. Můj výzkum probíhal ve třech třídách. Všechny třídy byli septimy. Celkem bylo přítomno 60 žáků.

Druhé gymnázium, kde jsem uskutečnila svůj výzkum, bylo Masarykovo klasické Gymnázium. Jedná se o soukromé všeobecné gymnázium a škola vzdělává žáky v osmiletém cyklu. Můj výzkum probíhal ve dvou třídách a to v sextě a septimě. Celkem bylo 50 žáků.

Poslední gymnázium, kde jsem provedla dotazníkové šetření, bylo Arcibiskupské gymnázium. Jde o církevní všeobecné gymnázium, s osmiletým typem studia. Můj výzkum probíhal ve dvou třídách a to v sextě a septimě. Celkem bylo 57 žáků.

Dotazníků bylo předloženo celkem 172. Všem uvedeným respondentům bylo mezi 16 a 19 lety.

7.2 Zpracování výsledků

Ke zpracování a zhodnocení výsledků jsem použila počítačový program Microsoft Excel. Výsledky jsou uváděny pomocí absolutní a relativní četnosti.

7.3 Použité veličiny a jejich symboly ve vyhodnocování tabulek a grafů

Suma: Σ

Absolutní četnost: n_i

Relativní četnost: f_i v %

Rozsah souboru: n

Vzorec pro výpočet relativní četnosti: $f_i = n_i / n \times 100$

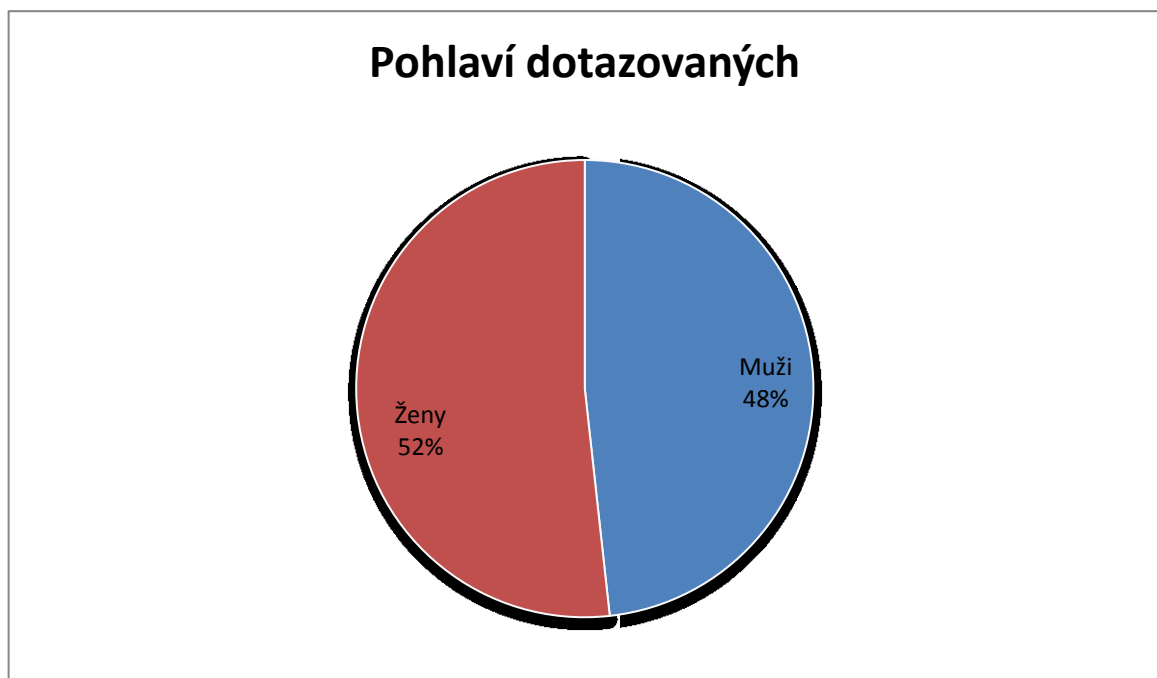
8. Výzkumné teze

1. Žáci soukromých gymnázií mají méně vědomostí v oblasti sexuální výchovy než žáci státních gymnázií.
2. Žáci křesťanského gymnázia mají méně vědomostí v oblasti sexuality a sexuální výchovy než žáci z ostatních škol.
3. Dívkám vadí sexuální výchova více než chlapcům.
4. Žáci ve svých rodinách mluví o tématech sexuální výchovy.
5. Žáci získávají nejčastěji informace od kamarádů.

9. Zpracování výsledků dotazníku

Otázka č. 1 – Pohlaví respondentů

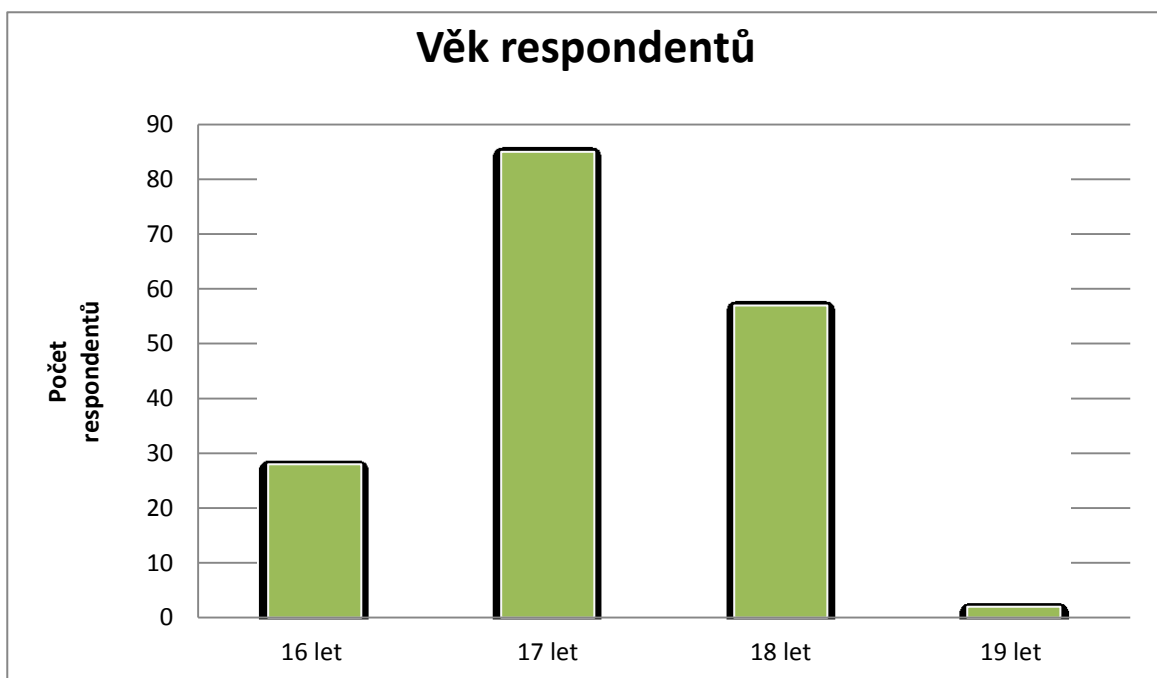
U této otázky jsem se zajímala o pohlaví respondentů. Osmdesát devět dotazovaných uvedlo ženské pohlaví a osmdesát tři respondentů uvedlo pohlaví mužské.

Graf 1 - Pohlaví dotazovaných

Otázka č. 2 – Věk respondentů

U této otázky jsem zjišťovala věk dotazovaných. Dvacet osm respondentů uvedlo věk 16 let. Nejvíce byl zastoupen věk 17 let, ten uvedlo 85 dotazovaných. Padesát sedm dotazovaných uvedlo 18 let. Nejmenší byla skupina 19 let, tu zaškrtili pouze 2 dotazovaní.

Graf 2 - Věk respondentů

Otázka č. 3 - Probíhá na Vaší škole sexuální výchova?

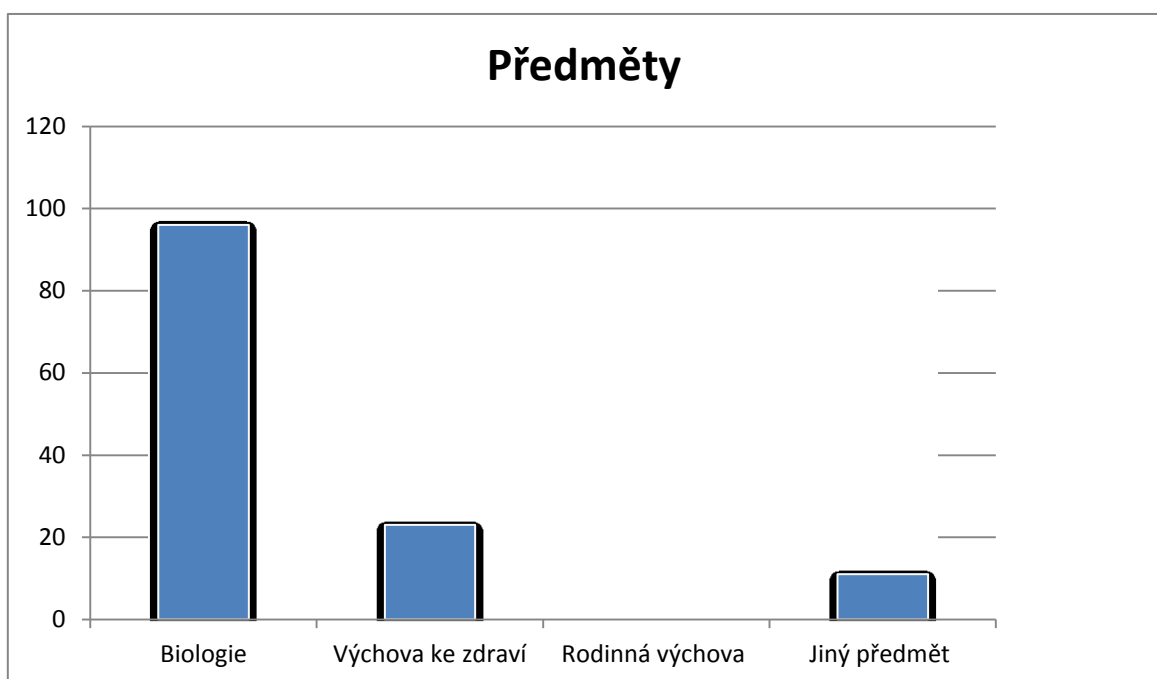
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda na dané škole probíhá vyučování sexuální výchovy. Otázka byla velice sporná, protože žáci stejné školy odpovídali často rozdílně. Odpověď ano uvedlo 109 dotazovaných a 63 respondentů uvedlo, že ne.

Graf 3 - Sexuální výuka na škole

Otázka č. 4 - Jestliže ano, v rámci jakého předmětu?

U této otázky jsem se ptala dotazovaných, kteří uvedli, že u nich ve škole probíhá sexuální výchova, ve kterých předmětech se sexuální výchova u nich na škole vyučuje. Devadesát šest žáků uvedlo biologii. Dvacet tři dotazovaných zaškrtnulo výchovu ke zdraví a pouze 11 jiný předmět, a to základy společenských věd a externí přednášky.

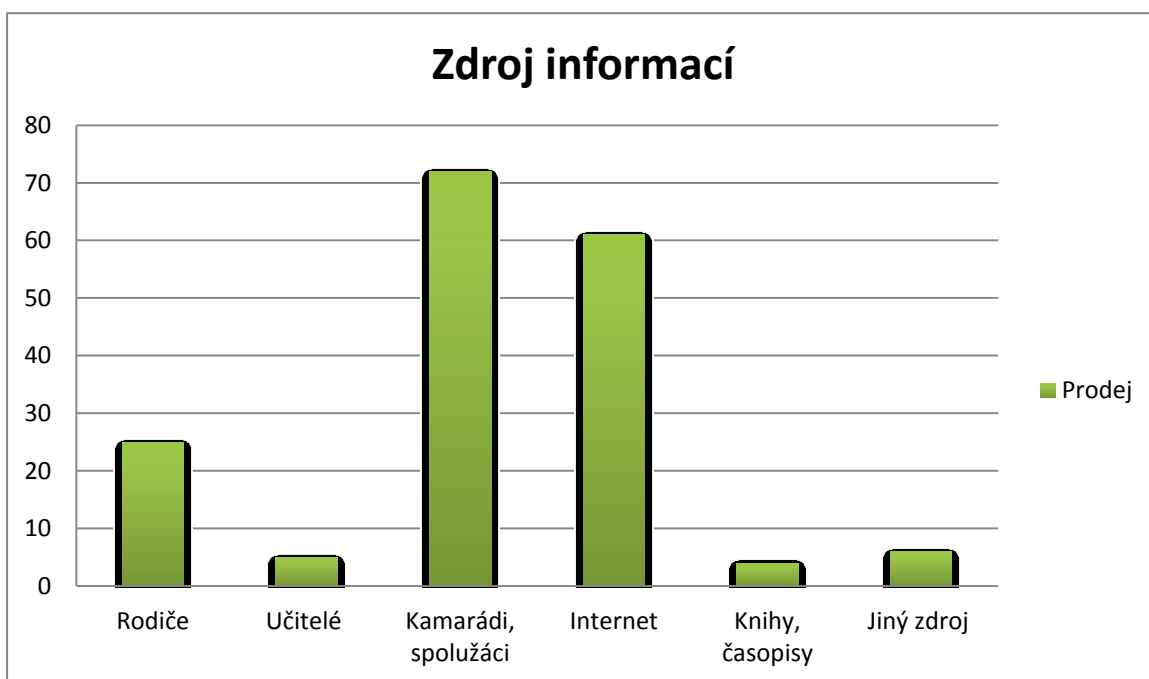
Graf 4 - Předměty

Otázka č. 5 - Jaké zdroje nejčastěji využíváte k získání informací týkajících se sexuální výchovy?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jaký druh zdroje informací dotazovaní využívají. Nejvíce dotazovaných (72) uvedlo, že využívají kamarády a spolužáky. Šedesát jedna respondentů uvedlo jako zdroj internet, 6 respondentů vybralo možnost „jiný zdroj“. Přitom 1 respondent uvedl přítele a sexuální partnery. Další napsal osobní zkušenost a zbylí 4 respondenti uvedli, že nevyžívají žádný zdroj. Možnost rodiče zaškrtnli 25 dotazovaní a možnost učitelé 5 respondenti. Pouze 4 respondenti uvedli možnost „knihy a časopisy“.

Tabulka 1- Zdroj informací

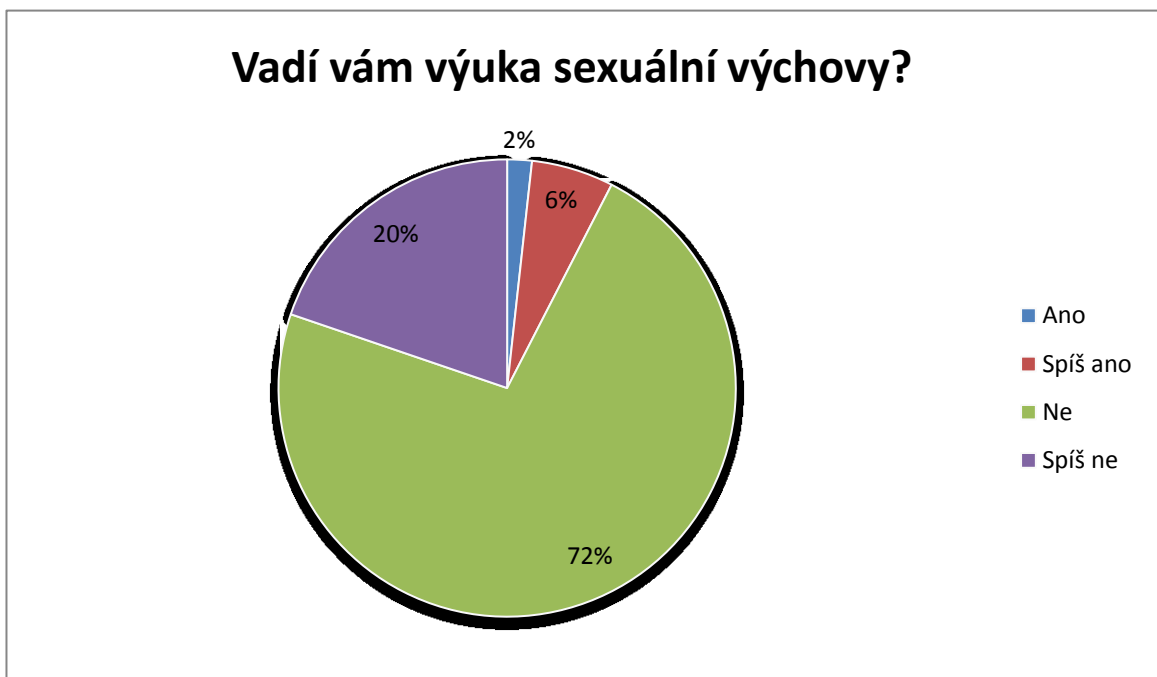
	n _i
Rodiče	25
Učitelé	5
Kamarádi, spolužáci	72
Internet	61
Knihy, časopisy	4
Jiný zdroj	6

Graf 5 - Zdroj informací

Otázka č. 6 - Vadí vám výuka sexuální výchovy?

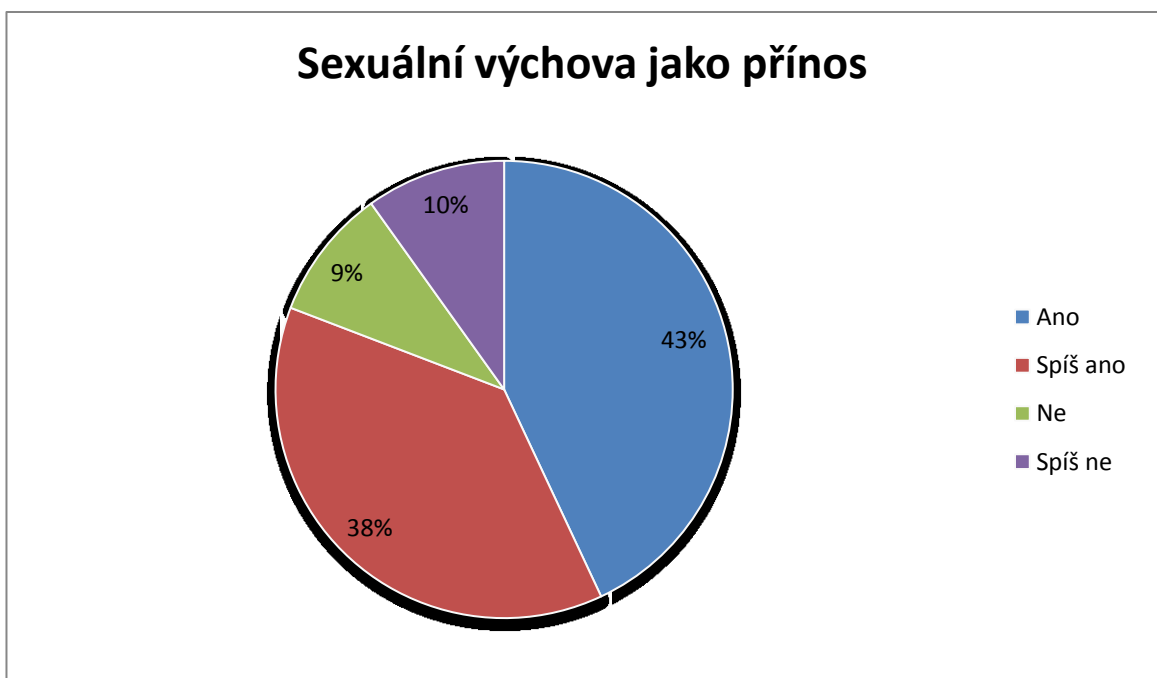
U této otázky bylo mým záměrem zjistit, zda respondentům vadí sexuální výchova. Většina, tedy 125 dotazovaných, odpověděla, že NE, 34 respondentů uvedlo SPÍŠE NE a 10 dotazovaných uvedlo SPÍŠE ANO. Pouze 3 respondenti uvedli ANO.

Graf 6 - Vadí vám výuka sexuální výchovy

Otázka č. 7 - Vnímáte sexuální výchovu jako přínos?

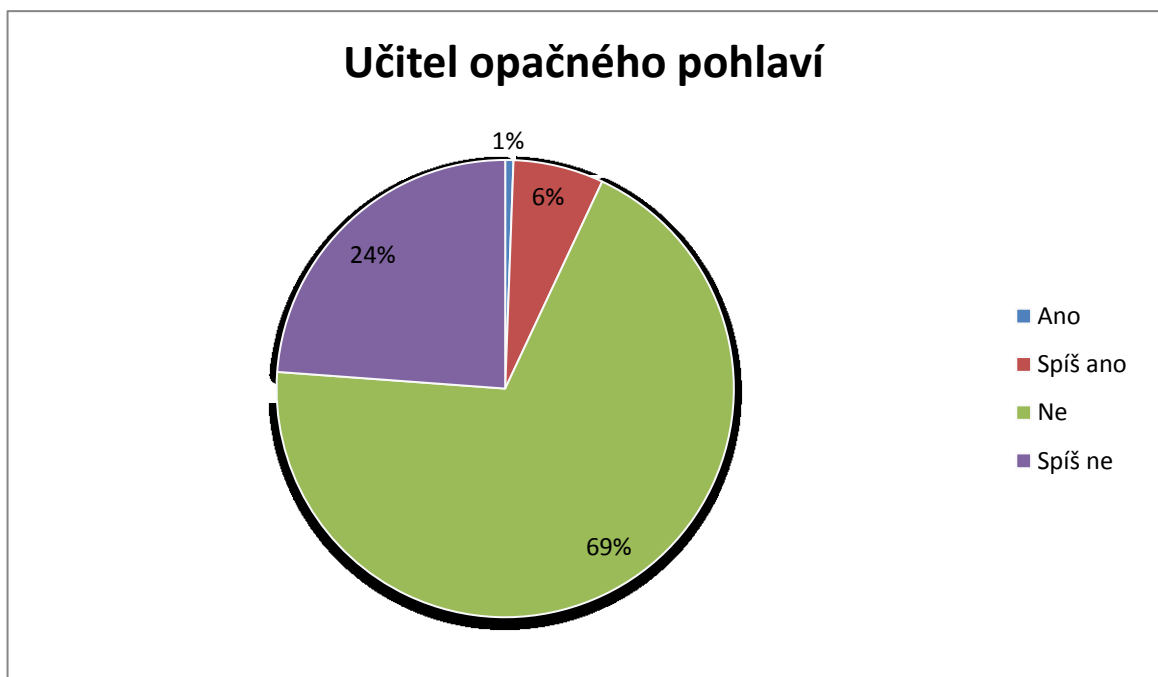
Pomocí této otázky jsem zjišťovala, jestli respondenti považují sexuální výchovu za přínos. Nejvíce dotazovaných (74) vybralo možnost ANO. Šedesát pět respondentů vyznačilo možnost SPÍŠE ANO. Možnost NE uvedlo 16 respondentů a SPÍŠE NE uvedlo 17 dotazovaných.

Graf 7 - Sexuální výchova jako přínos

Otázka č. 8 – Cítíte se nepříjemně, je-li vyučující sexuální výchovy opačného pohlaví?

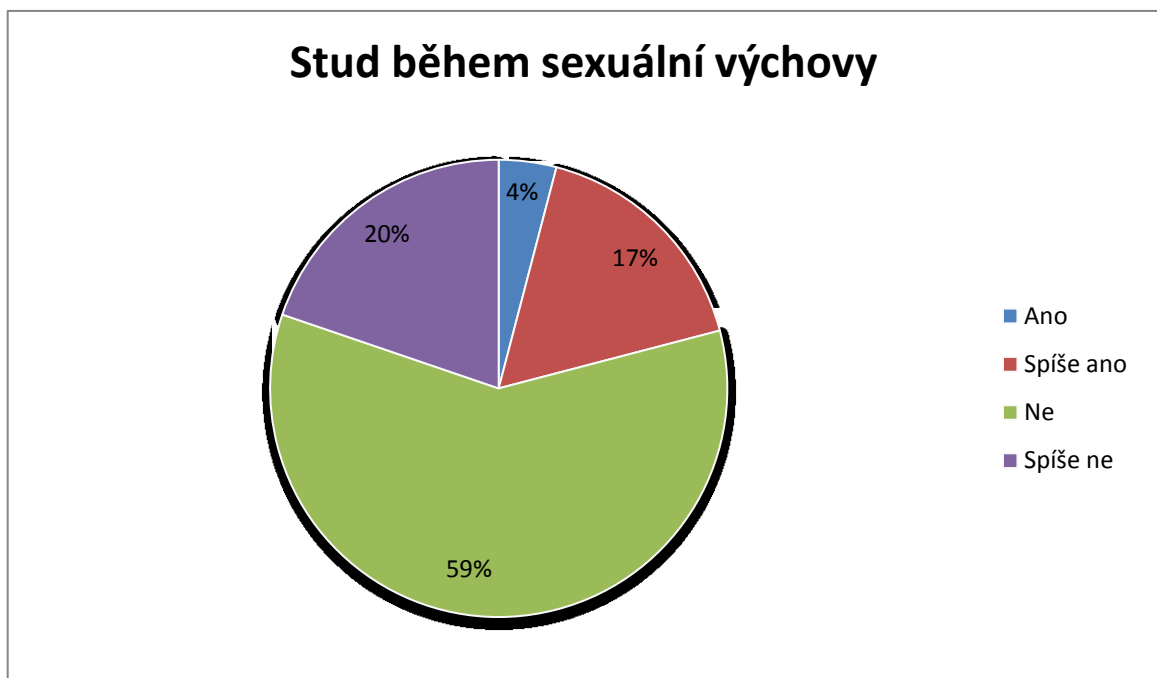
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda je dotazovaným nepříjemné, když sexuální výchovu vyučuje učitel opačného pohlaví. Nejvíce respondentů (119) uvedlo možnost NE. Čtyřicet jedna respondentů zaškrtnulo možnost SPÍŠ NE a možnost SPÍŠE ANO vybralo 11 dotazovaných. Možnost ANO uvedl jen 1 respondent.

Graf 8 - Učitel opačného pohlaví

Otázka č. 9 – Cítíte stud, když se probírají otázky sexuální výchovy?

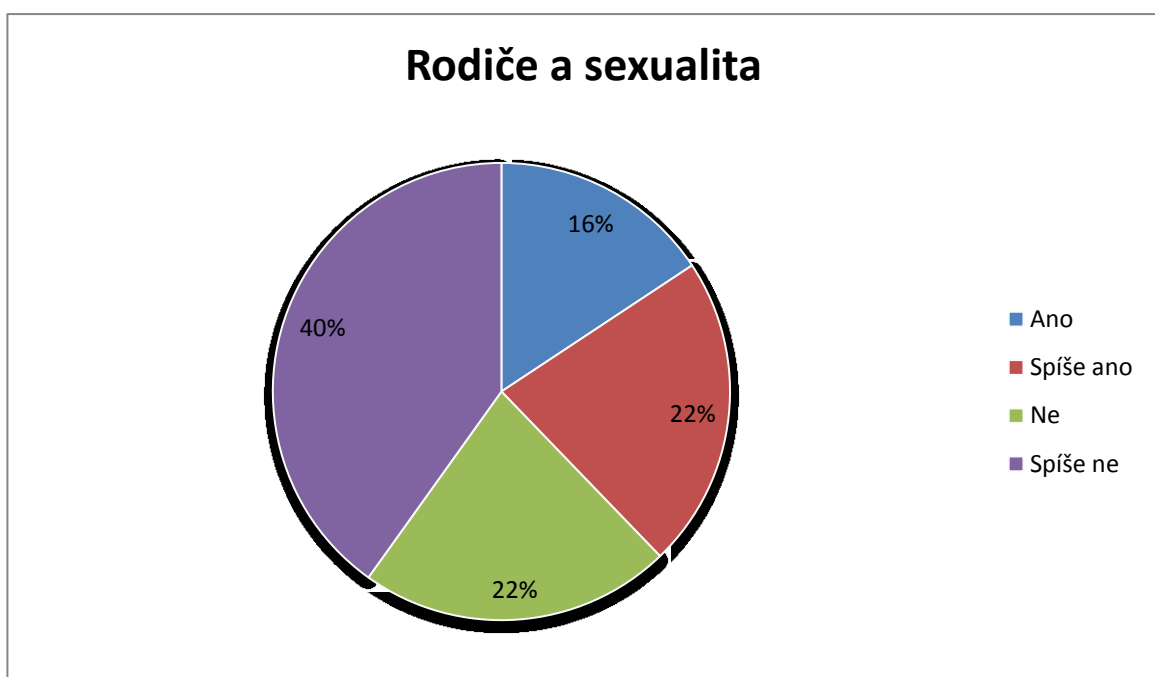
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda dotazovaní cítí stud během výuky sexuální výchovy. Nejvíce dotazovaných (102) vybralo možnost NE. Třicet čtyři respondentů uvedlo možnost SPÍŠE NE. Možnost SPÍŠE ANO uvedlo 29 respondentů a pouze 7 dotazovaných zaškrtnulo možnost ANO.

Graf 9 - Stud během sexuální výchovy

Otázka č. 10 - Probírají s vámi rodiče otázky sexuality a sexu?

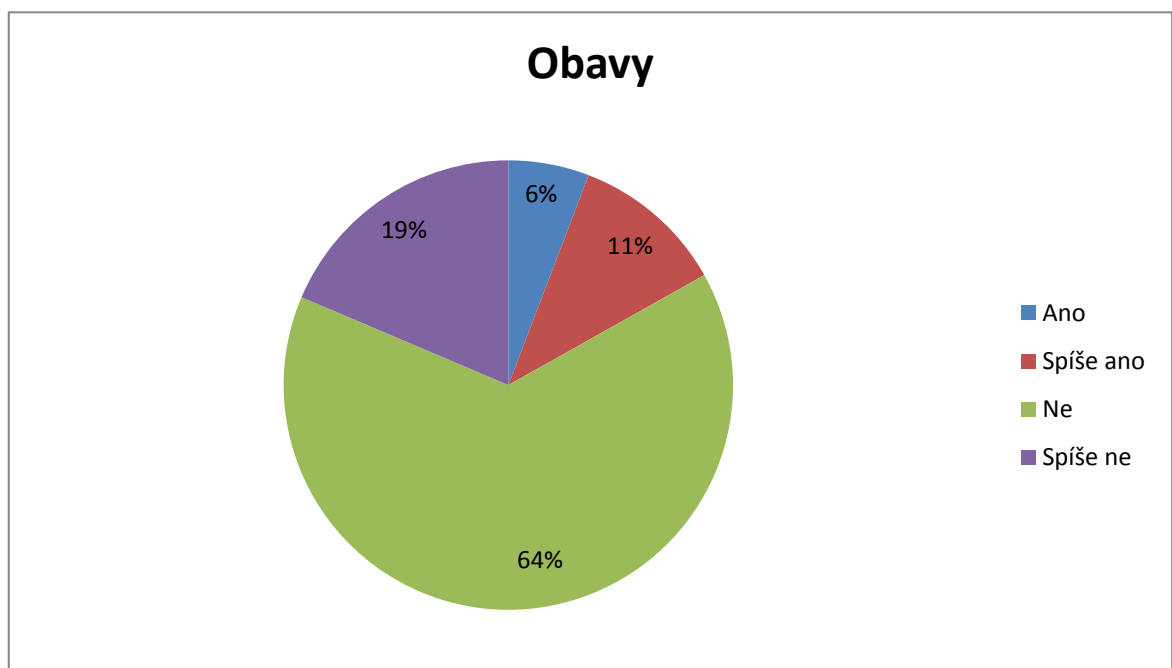
Pomocí této otázky jsem zjišťovala, jestli se v rodině respondenta probírají otázky sexuality a sexu. Nejvíce respondentů (69) uvedlo možnost SPÍŠE NE. Třicet osm respondentů uvedlo NE. Možnost SPÍŠE ANO vybralo 38 dotazovaných a ANO pouze 27 respondentů.

Graf 10 - Rodiče a sexualita

Otázka č. 11 -Máte obavu se zeptat, protože by si rodiče/učitelé mysleli, že už jste zahájil/a sexuální život?

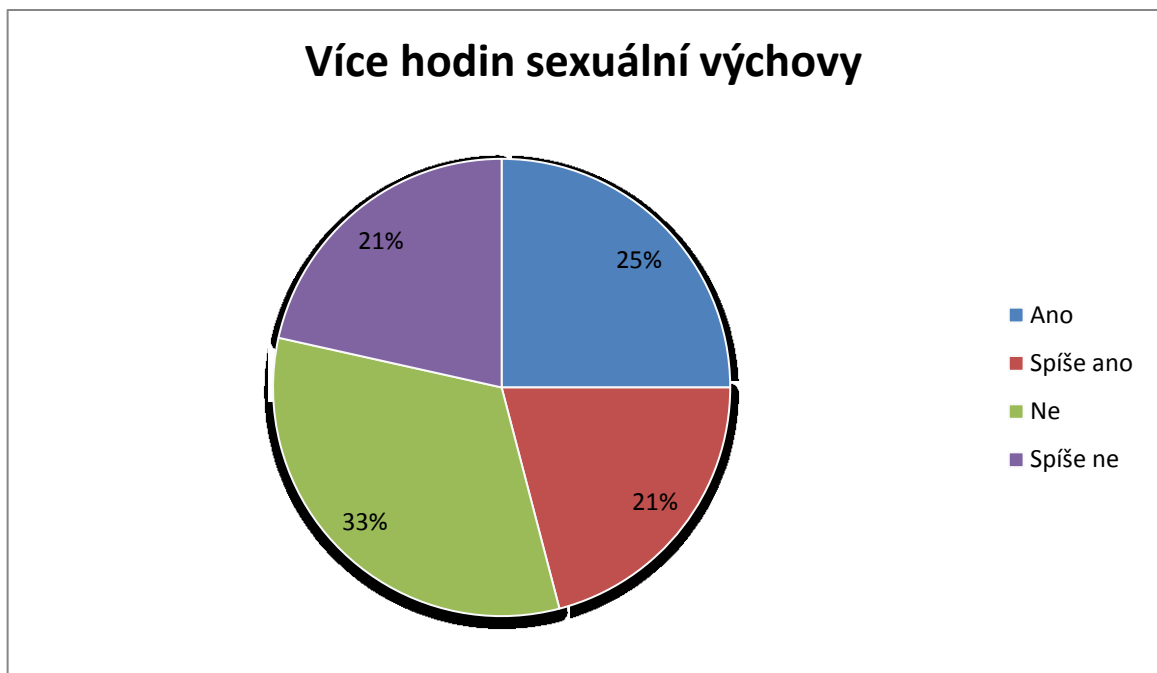
Touto otázkou jsem zjišťovala, zda mají respondenti obavu se ptát na otázky týkající se sexuální výchovy, protože tázaný by se mohl domnívat, že už zahájili sexuální život. Většina respondentů (111) uvedla možnost NE. Možnost SPÍŠE ANO uvedlo 19 respondentů a 32 dotazovaných zaškrtnulo možnost SPÍŠE NE. Pouze 10 dotazovaných uvedlo možnost ANO.

Graf 11 - Obavy

Otázka č. 12 -Uvítal/a byste více hodin výuky sexuální výchovy?

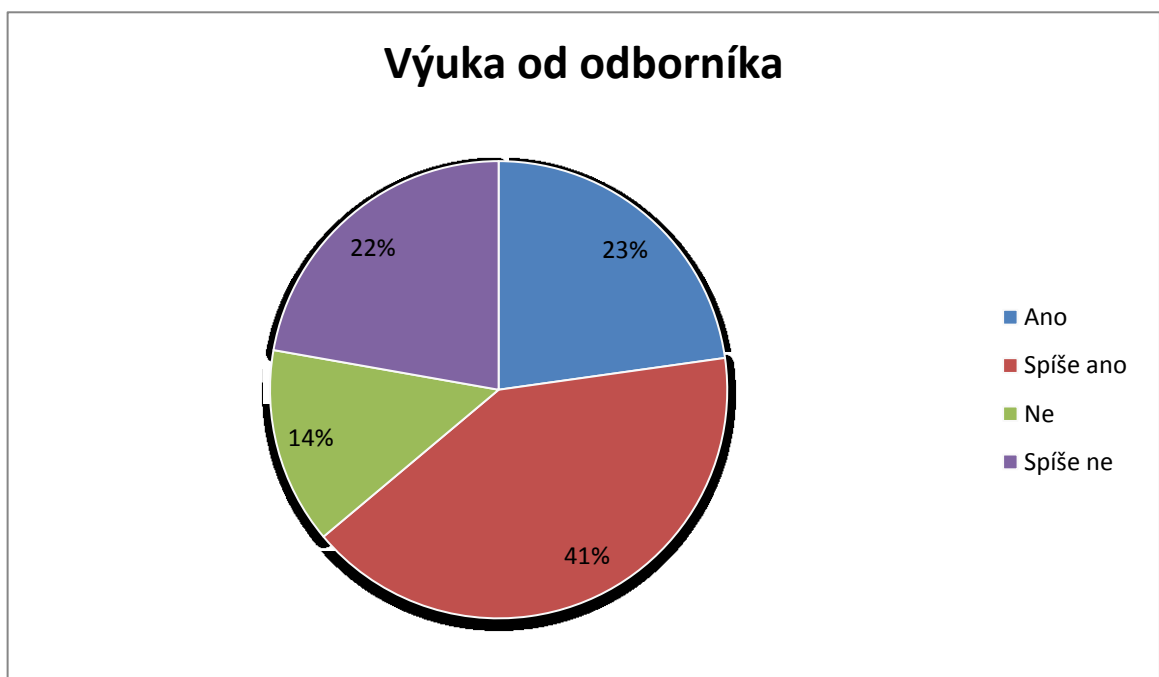
Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, zda by dotazovaní chtěli více hodin sexuální výuky. Čtyřicet tři respondentů uvedlo možnost ANO. Třicet šest respondentů uvedlo SPÍŠE ANO a SPÍŠE NE vybralo 37 dotazovaných. Možnost NE 56 zaškrtno dotazovaných.

Graf 12 - Více hodin sexuální výchovy

Otázka č. 13 -Upřednostnil/a byste výuku od odborníků (např. sexuologa, psychologa atd.) před učiteli?

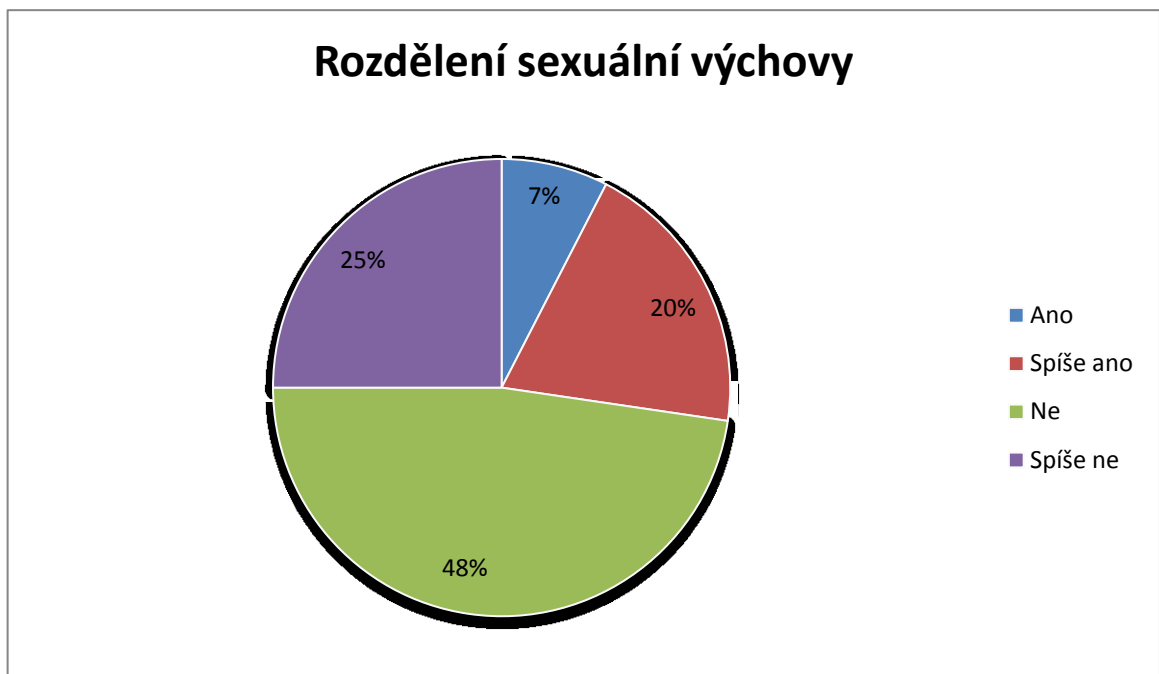
Zde jsem chtěla učit, zda dotazovaní preferují při výuce sexuální výuky spíše odborníky než učitele. Nejvíce respondentů (74) uvedlo možnost SPÍŠE ANO. Možnost ANO zaškrtnulo 41 dotazovaných. Čtyřicet respondentů vyznačilo SPÍŠE NE a pouze 25 dotazovaných uvedlo NE.

Graf 13 - Výuka od odborníka

Otázka č. 14 -Myslíte si, že by měla být sexuální výchova rozdělena pro chlapce a dívky?

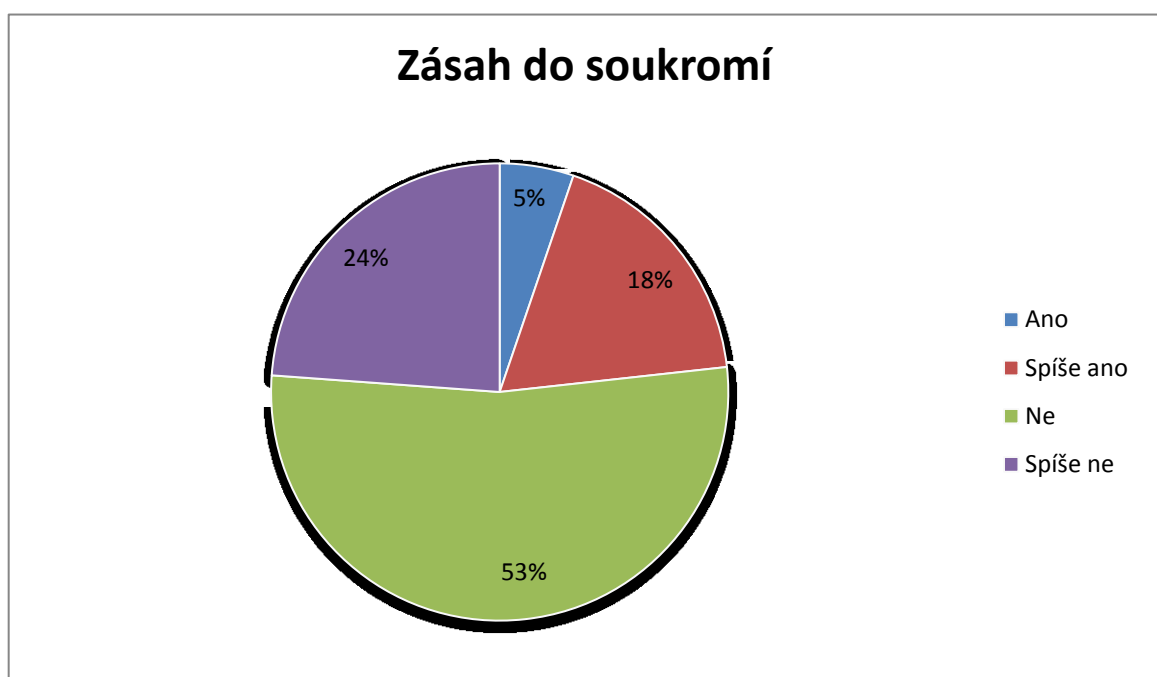
Touto otázkou jsem zjišťovala, zda se respondenti domnívají, že by měla být sexuální výchova rozdělena pro chlapce a dívky. Nejvíce dotazovaných (82) uvedlo NE. Možnost SPÍŠE ANO zaškrtnulo 34 dotazovaných. Čtyřicet tři dotazovaných vybralo možnost SPÍŠE NE a pouze 13 respondent uvedl ANO.

Graf 14 - Rozdělení sexuální výchovy

Otázka č. 15 -Vnímáte sexuální výchovu jako zásah do svého soukromí?

Pomocí této otázky jsem chtěla určit, zda vnímají respondenti sexuální výchovu jako zásah do svého soukromí. Nejvíce (91) respondentů uvedlo NE. Možnost SPÍŠE NE vybralo 41 respondentů. Třicet jedna dotazovaných zaškrtnulo možnost SPÍŠE ANO a pouze 9 respondentů uvedlo ANO.

Graf 15 - Zásah do soukromí

Otázka č. 16 - Jsou nějaké otázky, na které se bojíte zeptat nebo byste se rád zeptal/a? Pokud ano, napište je prosím zde.

Tato otázka byla otevřená a ptala jsem se, zda mají dotazovaní nějaké otázky, na které by se rádi zeptali nebo se na ně bojí zeptat. Většina (56) dotazovaných neuvedla žádnou otázku. Jeden respondent napsal „*Jsou, ale teď mě nic nenapadá*“. Další uvedl: „*Jak moc špatné je, že jsem v 18ti ještě panna*“. Jiný dotazovaný napsal: „*Proč k pohlavnímu styku většinou přemlouvá muž ženu a ne žena muže?*“. Další dotazovaný uvedl: „*Bolí to?*“.

Otázka č. 17 - Mluvíte v rodině o tématech týkajících se lidského těla a sexuality?

Pomocí této otázky jsem chtěla monitorovat, zda dotazovaní v rodině mluví o lidském těle a sexualitě. Nejvíce respondentů (117) uvedlo možnost ANO. Padesát pět respondentů uvedlo NE. U těchto případů jsem hledala důvody záporné odpovědi. Žáci uvedli následující důvody:

„*Nevím*“ (4 dotazovaní), „*Nemáme potřebu*“ (20 respondentů), „*Rodiče předpokládají, že to znám ze školy*“ (2 respondenti), „*Nemám k tomu důvod*“ (8 dotazovaných), „*Nikdy jsme se k tomu nedostali*“ (7 respondentů), „*Už jsem byl se vším obeznámen*“ (3 dotazovaní), „*Proč? Je to moje soukromí*“, „*Je mi 17, všechno máme probrané od 12*“, „*Jsem dospělý člověk a není k tomu důvod*“, „*Zavedená norma?*“, „*Bavíme se o jiných věcech*“, „*V rodině spolu nemluvíme*“, „*Rodiče se o tom nikdy nějak nezmiňovali a já nechci začínat*“, „*Asi není potřeba, mluvíme jen v legraci*“, „*Ne, ale začnu*“, „*Jsem homosexuál*“, „*Starší rodiče*“, „*Rodiče vědí, že jsem normální*“, „*Není o čem mluvit – všechno jsem zjistila skrze kamarády a internet*“, „*Starší rodiče*“.

Otázka č. 18 - K čemu slouží hormonální antikoncepce?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda respondenti vědí, k čemu se používá hormonální antikoncepce. 170 respondentů uvedlo správnou odpověď a to že brání početí. Jen dva dotazovaní odpověděli špatně a vybrali možnost zastavení menstruace.

Otázka č. 19 - Kde se tvoří spermie?

Pomocí této otázky jsem chtěla určit, jestli dotazovaní vědí, kde se tvoří spermie. Všichni respondenti (171) odpověděli správně a to varlata. Pouze 1 respondent uvedl špatnou odpověď a to šourek.

Otázka č. 20 -Nemoc AIDS je způsobena?

Prostřednictvím této otázky jsem zjišťovala, zda žáci vědí, čím je způsobena nemoc AIDS. Všichni dotazovaní (172) napsali správnou odpověď a to vir HIV.

Otázka č. 21- Co je to interrupce?

Touto otázkou jsem chtěla určit, zda dotazovaní znají pojem interrupce. Všichni dotazovaní (172) napsali správnou odpověď a to umělé přerušení (ukončení) těhotenství.

Otázka č. 22 - Co znamená pojem bisexualita?

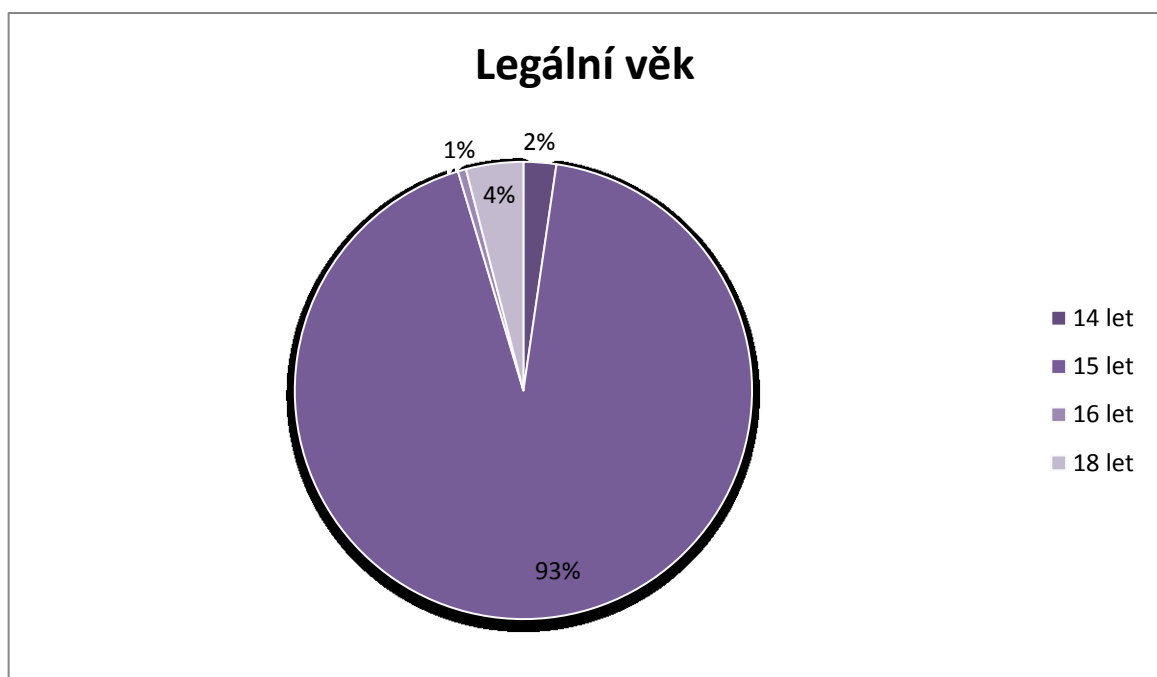
U této otázky jsem chtěla zjistit, jestli dotazovaní vědí, co znamená pojem bisexualita. Všichni dotazovaní (172) napsali správnou odpověď, a to, že jde o sexuální náklonost k osobám stejného i opačného pohlaví.

Otázka č. 23 - Která antikoncepční metoda je nejspolehlivější ochranou před přenosem pohlavních chorob?

Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, zda respondenti znají nejspolehlivější ochranu před přenosem pohlavních chorob. Všichni dotazovaní (171) napsali správnou odpověď, a to kondom. Pouze 1 respondent uvedl špatnou odpověď, a to nitroděložní tělísko.

Otázka č. 24 - Od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku?

Prostřednictvím této otázky jsem zjišťovala, jestli dotazovaní vědí, od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku. Většina dotazovaných (161) odpověděla správně, a to 15let. Jedenáct dotazovaných odpovědělo špatně: Sedm respondentů uvedlo 18 let. Čtyři respondenti napsali 14 let a 1 respondent uvedl 16 let.

Graf 16 - Legální věk

Otázka č. 25 - Co znamená pojem incest?

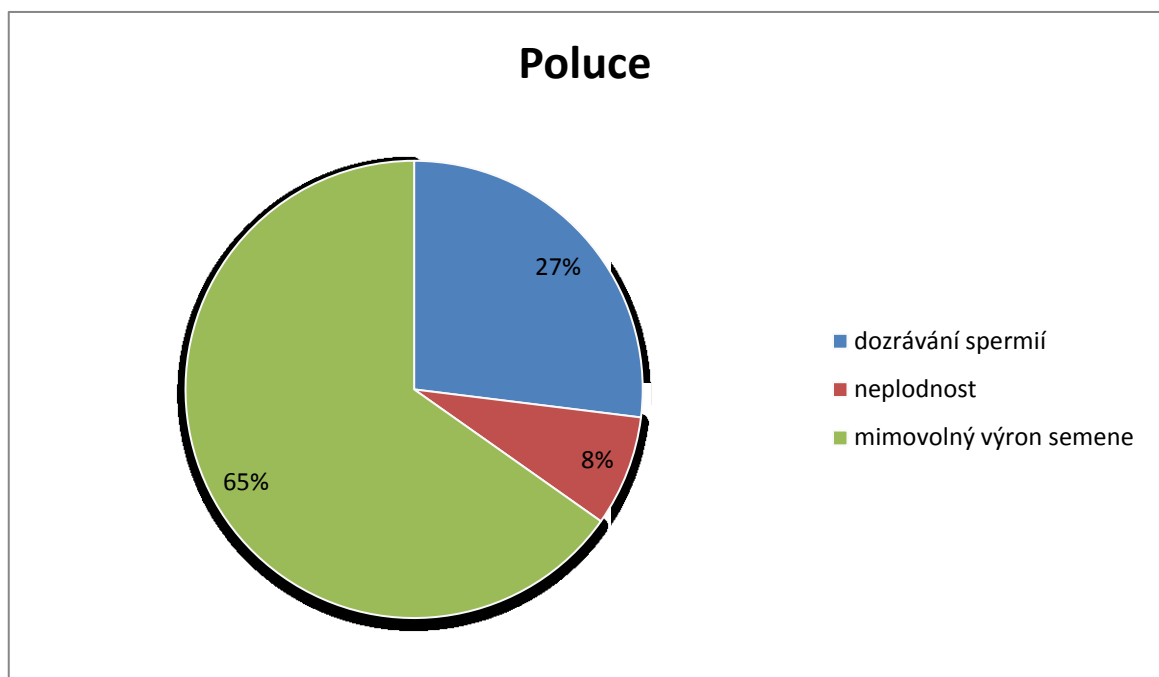
Touto otázkou jsem chtěla určit, zda respondenti znají pojem incest. Všichni dotazovaní (171) napsali správnou odpověď, a to sexuální vztah mezi blízkými příbuznými. Pouze 1 dotazovaný uvedl špatnou odpověď, a to zahájení sexuálního života.

Otázka č. 26 - Která z pohlavních nemocí je nevléčitelná?

Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, zda dotazovaní vědí, která z uvedených nemocí je neléčitelná. Většina (170) dotazovaných odpověděla správně, a to AIDS. Pouze 2 respondenti uvedli špatnou odpověď, a to syfilis.

Otázka č. 27 - Kdy mluvíme o poluci?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli respondenti znají pojem poluce. Správně odpovědělo 115 dotazovaných, kteří vybrali odpověď „mimovolný výron semene“. Špatně odpovědělo 40 respondentů. Čtyřicet šest dotazovaných uvedlo dozrávání spermií a 11 respondentů uvedlo neplodnost.

Graf 17 - Poluce

Otázka č. 28 - Jakým způsobem není možný přenos AIDS?

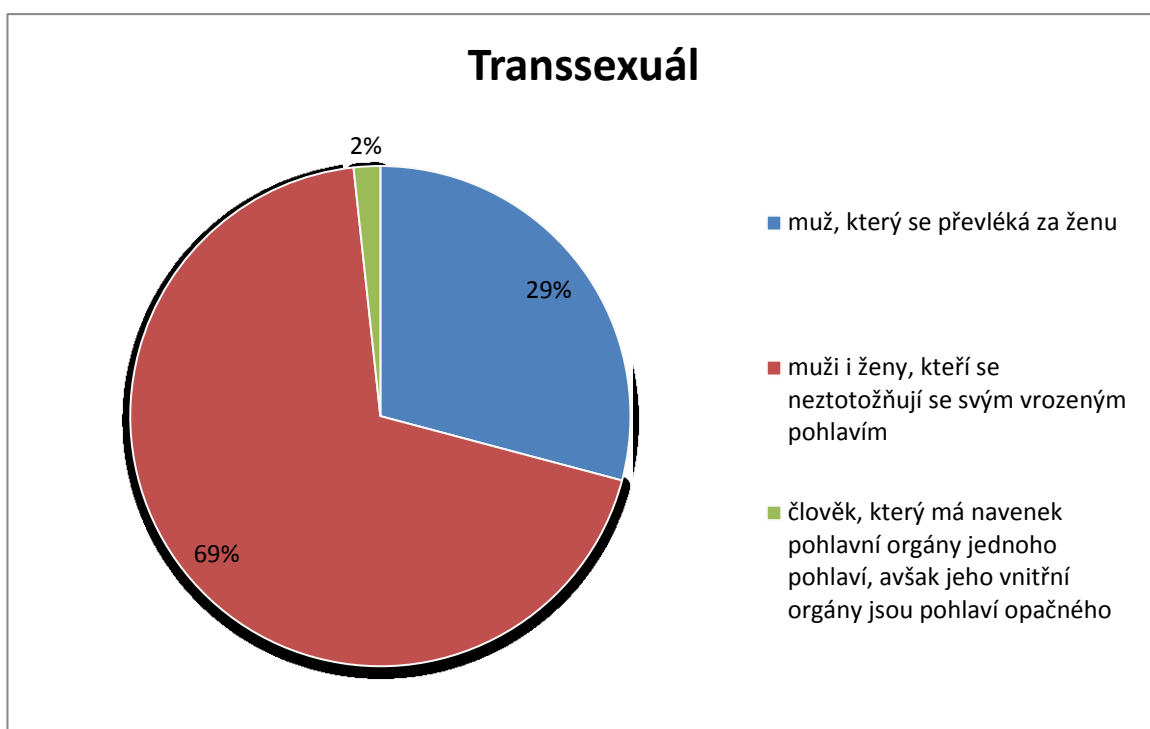
U této otázky jsem chtěla zjistit, jestli dotazovaní vědí, jakým způsobem není možný přenos AIDS. Všichni dotazovaní (172) napsali správnou odpověď, a to podání ruky.

Otázka č. 29 - Co je to menstruace?

Pomocí této otázky jsem chtěla zjistit, zda respondenti znají pojem menstruace. Všichni dotazovaní (172) napsali správnou odpověď, a to „periodické krvácení u žen v rámci menstruačního cyklu“.

Otázka č. 30 -Kdo je transsexuál?

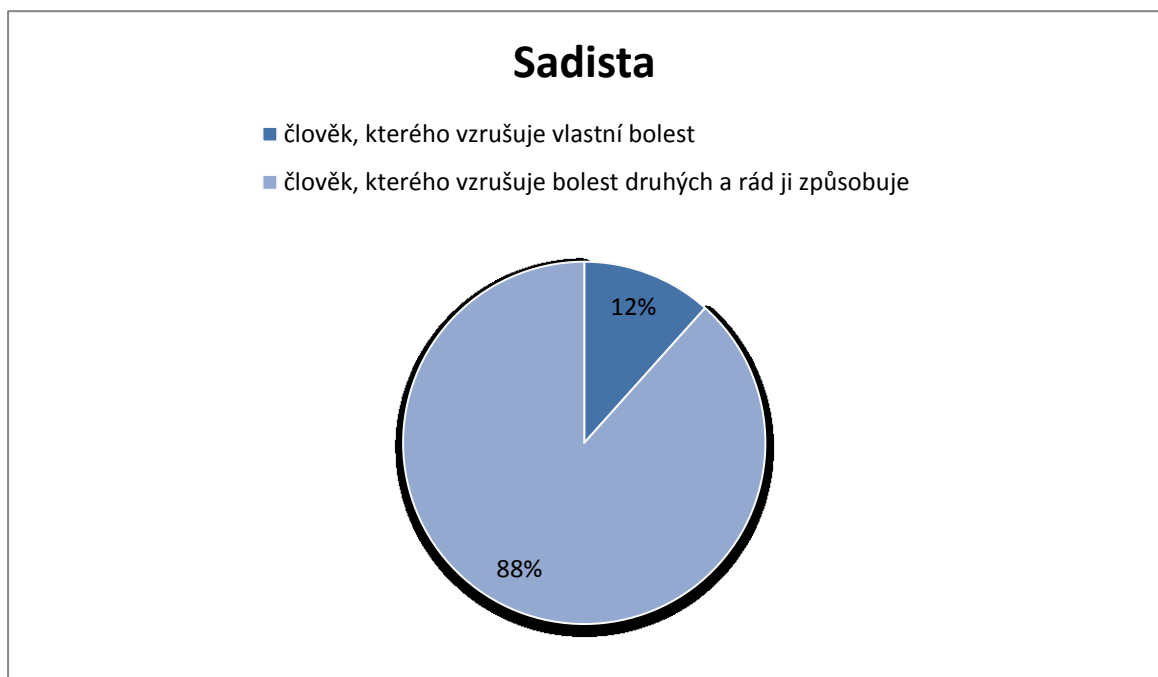
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda dotazovaní znají pojem transsexuál. Většina (121) dotazovaných odpověděla správně, a to „muži i ženy, kteří se neztotožňují se svým vrozeným pohlavím“. Padesát čtyři dotazovaných odpovědělo špatně. Padesát jedna respondentů uvedlo odpověď muž, který se převléká za ženu a 3 dotazovaní napsali odpověď, „člověk, který má navenek pohlavní orgány jednoho pohlaví, avšak jeho vnitřní orgány jsou pohlaví opačného“.

Graf 18 - Transsexuál

Otázka č. 31 -Kdo je sadista?

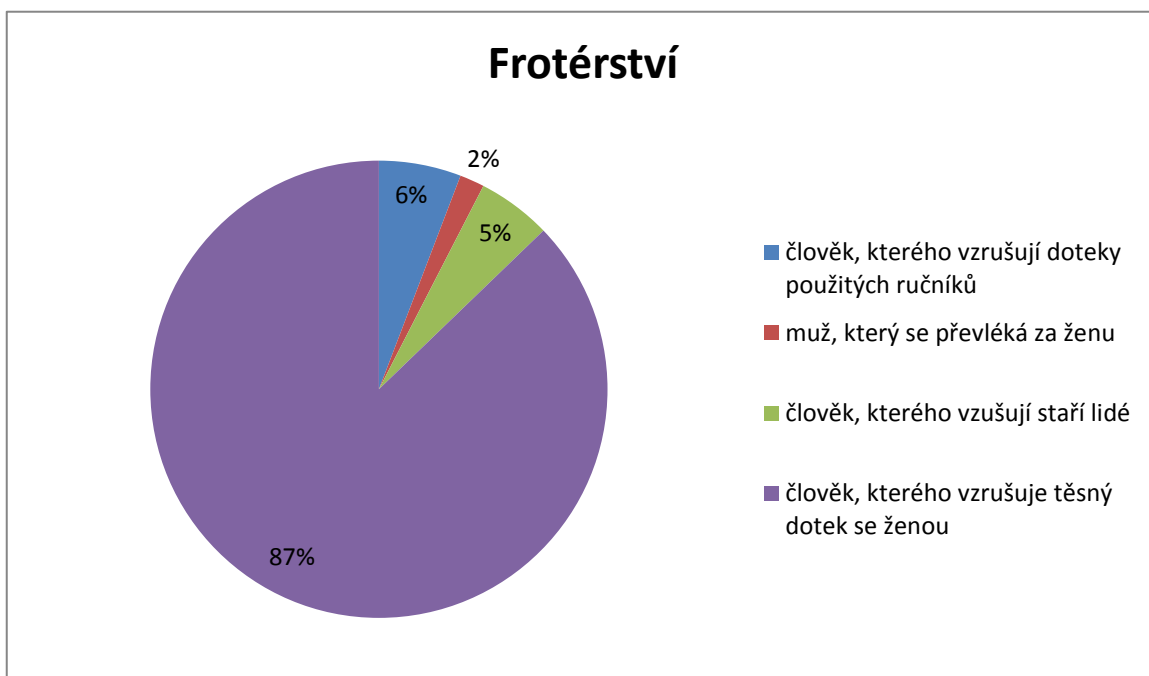
Touto otázkou jsem chtěla určit, jestli respondenti znají pojem sadista. Správně odpovědělo 152 dotazovaných. Špatně odpovědělo 20 respondentů, kteří uvedli odpověď, že jde o člověka, kterého vzrušuje vlastní bolest.

Graf 19 - Sadista

Otázka č. 32 - Co je frotérství?

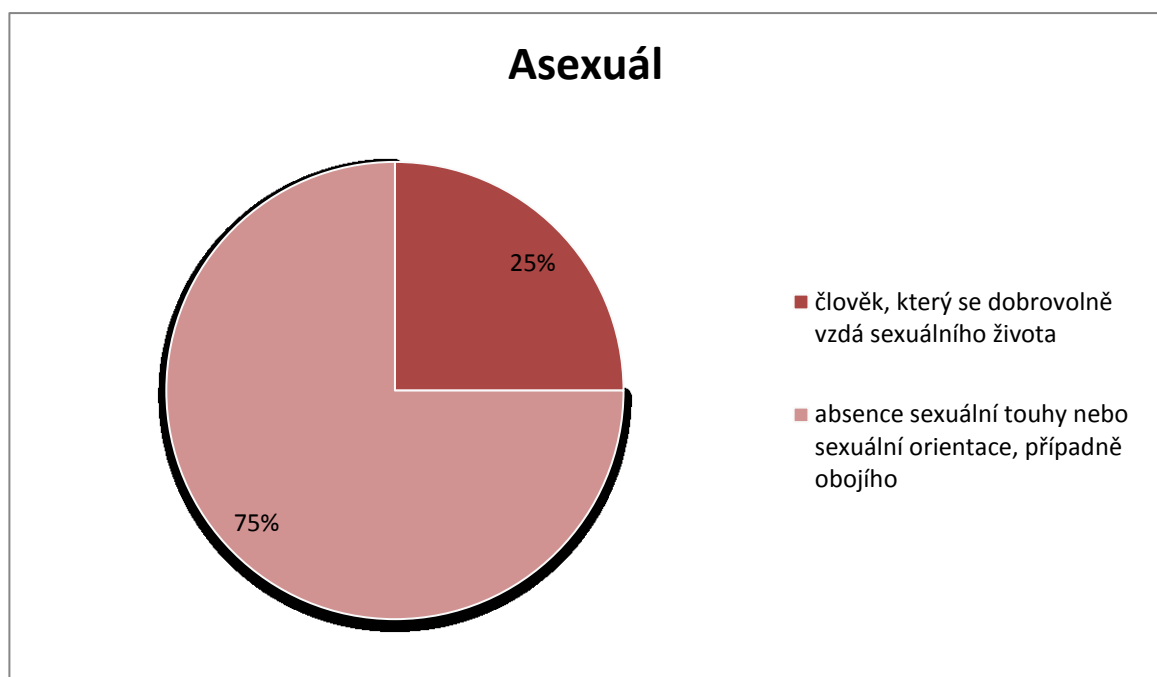
Pomocí této otázky jsem zjišťovala, zda dotazovaní znají pojem frotérství. Správně odpovědělo 150 respondentů, a to „člověk, kterého vzrušuje těsný dotek se ženou, o niž se otírá např. v davu, v přeplněném dopravním prostředku a pod.“ Špatně odpovědělo 22 dotazovaných: 3 dotazovaní napsali možnost: muž, který se převléká za ženu. 9 respondentů uvedlo odpověď člověk, kterého vzrušují staří lidé, a 10 dotazovaných zaškrtnulo: člověk, kterého vzrušují doteky použitých ručníků.

Graf 20 - Frotérství

Otázka č. 33 - Kdo je asexuál?

U této otázky jsem chtěla zjistit, jestli respondenti znají pojem asexuál. Správně odpovědělo 129 dotazovaných, kteří vybrali odpověď „Člověk, u kterého existuje absence sexuální touhy nebo sexuální orientace, případně obojího“. Špatně odpovědělo 43 respondentů, kteří vybrali odpověď „člověk, který se dobrovolně vzdává sexuálního života“.

Graf 21 - Asexuál

10. Diskuze

Cílem mé diplomové práce bylo zjistit informovanost žáků gymnázií o sexuální problematice a jejich postoj k sexuální výchově. Na základě svého výzkumu jsem dospěla k následujícím zjištěním.

10.1 Výzkumné cíle

1. Zjistit stupeň informovanosti žáků o sexuální problematice.

Vzhledem k výsledkům dotazníků se domnívám, že žáci jsou dostatečně informovaní. U většiny otázek odpověděli správně. Jen u čtyř otázek zaškrtnli tři čtvrtiny respondentů špatnou odpověď (Otázka č. 27 – „Kdy mluvíme o poluci?“, otázka č. 30 – „Kdo je transsexuál?“, otázka č. 32 – „Co je frotérství?“ a otázka č. 33 – „Kdo je asexuál?“). Všechny otázky mělo správně jen 61 ze 172 žáků, ale většina z nich neměla více jak dvě chyby. Největší problém jim dělala otázka, co je to poluce a také pojmy transsexuál a asexuál. V těchto oblastech by byla potřeba žáky více poučit.

2. Zjistit, jaký je postoj žáků k sexuální výchově.

Podle výsledků z dotazníku si myslím, že většině žáků sexuální výchova nevádí a během výuky necítí stud. Jen pár jedinců uvedlo, že jim sexuální výchova vadí. Také ji většina vnímá jako přínos a nebere ji jako zásah do svého soukromí. Většina by přitom uvítala, kdyby jejich hodiny sexuální výchovy vedl odborník. Zhruba polovina žáků by chtěla více hodin sexuální výchovy, druhá polovina to odmítá. U rozdělení sexuální výchovy měli žáci odlišné názory, ale většina s rozdělením nesouhlasila.

10.2 Výzkumné teze

1. VT - Žáci soukromých gymnázií mají méně vědomostí v oblasti sexuální výchovy, než žáci státních gymnázií.

V teoretické části mé práce jsem se setkala s tvrzením, že žáci soukromých škol jsou méně vzdělaní v oblasti sexuální výchovy, a proto jsem se rozhodla tuto tezi ověřit.

Pro zhodnocení této teze jsem použila otázky č. 18 – 33.

Na otázku č. 18 („K čemu slouží hormonální antikoncepce?“) odpověděli všichni žáci ze soukromého gymnázia správně. 58 žáků ze státního gymnázia uvedlo správnou odpověď a jen dva dotazovaní odpověděli špatně.

U otázky č. 19 („Kde se tvoří spermie?“) odpověděli všichni žáci státního gymnázia správně. 54 žáků z gymnázia soukromého odpovědělo správně a pouze 1 špatně.

Na otázku č. 20 („Nemoc AIDS je způsobem?“), č. 21 („Co je to interrupce?“) a č. 22 („Co znamená pojem bisexualita?“) odpověděli všichni žáci obou typů gymnázií správně.

U otázky č. 23 („Která antikoncepční metoda je nejspolehlivější ochranou před přenosem pohlavních chorob?“) zaškrtili všichni žáci státního gymnázia správnou odpověď. Také 54 žáků soukromého gymnázia odpovědělo správně. Pouze 1 žák uvedl špatnou odpověď.

Na otázku č. 24 („Od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku?“) odpovědělo 54 žáků soukromého gymnázia správně a jen 1 žák špatně. U státního gymnázia správně odpovědělo 53 žáků a špatně odpovědělo 7 žáků.

U otázky č. 25 („Co znamená pojem incest?“) odpovědělo 54 žáků soukromého gymnázia správně a jen 1 žák špatně. Žáci státního gymnázia odpověděli všichni správně.

Na otázku č. 26 („Která z pohlavních nemocí je nevléčitelná?“) všichni žáci soukromé školy odpovídali správně. Padesát osm žáků státního gymnázia odpovídalo správně a jen 2 žáci špatně.

U otázky č. 27 („Kdy mluvíme o poluci?“) zaškrtilo 40 žáků soukromého gymnázia správnou odpověď a 15 žáků odpovědělo špatně. Třicet pět žáků státního gymnázia odpovědělo správně a 25 odpovědělo špatně.

Na otázku č. 28 („Jakým způsobem není možný přenos AIDS?“) a otázku č. 29 („Co je to menstruace?“) odpověděli všichni žáci obou gymnázií správně.

U otázky č. 30 („Kdo je transsexuál?“) zaškrtno správnou odpověď 40 žáků ze soukromé školy a 15 žáků odpovědělo špatně. Čtyřicet dva žáků ze státní školy odpovědělo správně a 18 žáků špatně.

Na otázku č. 31 („Kdo je sadista?“) odpovědělo 49 žáků ze soukromého gymnázia správně a 6 špatně. Padesát pět žáků ze státního gymnázia odpovědělo správně a 5 špatně.

U otázky č. 32 („Co je frotérství?“) zakroužkovalo 47 žáků soukromého gymnázia správnou odpověď a 8 žáků špatně. Padesát tři žáků státního gymnázia uvedlo správnou odpověď a 7 žáků špatnou.

Na otázku č. 33 („Kdo je asexuál?“) odpovědělo 47 žáků soukromé školy správně a 8 žáků špatně. Třicet sedm žáků státní školy odpovědělo správně a 23 odpovědělo špatně.

Celkově se v mém výzkumu se ukázalo, že žáci mnou sledovaného soukromého Masarykova gymnázia mají více vědomostí než žáci státního gymnázia Na Vítězné pláni. Správně na všechny vědomostní otázky odpovědělo 23 žáků ze soukromého gymnázia a pouze 18 žáků ze státního gymnázia. Také u jednotlivých otázek měli žáci státního gymnázia dohromady více chyb než žáci soukromého gymnázia.

Tato teze se tedy nepotvrdila.

2. VT - Žáci křesťanského gymnázia mají méně vědomostí v oblasti sexuality a sexuální výchovy než žáci z ostatních škol.

Na otázku č. 18 („K čemu slouží hormonální antikoncepce?“) všichni žáci z křesťanského gymnázia odpověděli správně. I všichni žáci ze soukromého gymnázia uvedli správnou odpověď. Padesát osm žáků ze státního gymnázia uvedlo správnou odpověď a jen dva dotazovaní odpověděli špatně.

U otázky č. 19 („Kde se tvoří spermie?“) uvedli všichni žáci křesťanské školy správnou odpověď. I všichni žáci státního gymnázia odpověděli správně. Padesát čtyři žáků z gymnázia soukromého odpovědělo správně a pouze 1 špatně.

Na otázku č. 20, („Nemoc AIDS je způsobem?“), č. 21 („Co je to interrupce?“) a č. 22 („Co znamená pojem bisexualita?“) uvedli všichni žáci všech tří gymnázií správnou odpověď.

U otázky č. 23 („Která antikoncepční metoda je nejspolehlivější ochranou před přenosem pohlavních chorob?“) zadrželi všichni žáci křesťanského gymnázia správnou odpověď. Také všichni žáci státního gymnázia odpověděli správně, stejně jako 54 žáků soukromého gymnázia. Pouze 1 žák uvedl špatnou odpověď.

Na otázku č. 24 („Od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku?“) uvedlo 53 žáků křesťanského gymnázia správnou odpověď a 4 žáci odpověď špatnou. Padesát čtyři žáků soukromého gymnázia uvedlo správnou možnost a jen 1 žák odpověděl špatně. Padesát tři žáků ze státního gymnázia odpovědělo správně a 7 žáků špatně.

U otázky č. 25 („Co znamená pojem incest?“) odpověděli žáci křesťanského gymnázia všichni správně. Padesát čtyři žáků soukromého gymnázia zaškrtno správnou odpověď a jen 1 žák odpověď špatnou. Žáci státního gymnázia odpověděli všichni správně.

Na otázku č. 26 („Která z pohlavních nemocí je nevléčitelná?“) všichni žáci křesťanské školy uvedli správnou odpověď. Také všichni žáci soukromé školy odpovídali správně. Padesát osm žáků státního gymnázia odpovídalo správně a jen 2 žáci špatně.

U otázky č. 27 („Kdy mluvíme o poluci?“) zaškrtno 40 žáků křesťanského gymnázia správnou odpověď a 17 žáků odpovědělo špatně. Čtyřicet žáků soukromého gymnázia vybralo správnou odpověď a 15 žáků špatnou. Třicet pět žáků státního gymnázia odpovědělo správně a 25 špatně.

Na otázku č. 28 („Jakým způsobem není možný přenos AIDS?“) a otázku č. 29 („Co je to menstruace?“) odpověděli všichni žáci všech tří gymnázií správně.

U otázky č. 30 („Kdo je transsexuál?“) uvedlo správnou odpověď 39 žáků z křesťanské školy a 18 žáků odpovědělo špatně. Čtyřicet žáků ze soukromé školy odpovědělo správně a 15 žáků špatně. Čtyřicet dva žáků ze státní školy uvedlo správnou odpověď a 18 žáků špatnou.

Na otázku č. 31 („Kdo je sadista?“) odpovědělo 48 žáků z křesťanského gymnázia správně a 9 špatně. Čtyřicet devět žáků ze soukromého gymnázia uvedlo správnou odpověď a 6 špatnou. 55 žáků ze státního gymnázia odpovědělo správně a 5 špatně.

U otázky č. 32 („Co je frotérství?“) uvedlo 50 žáků křesťanského gymnázia správnou odpověď a 7 žáků odpovědělo špatně. Čtyřicet sedm žáků soukromého

gymnázia zakroužkovalo správnou odpověď a 8 žáků špatně. Padesát tři žáků státního gymnázia uvedlo správnou odpověď a 7 žáků špatnou.

Na otázku č. 33 („Kdo je asexuál?“) odpovědělo 45 žáků z křesťanského gymnázia správně a 12 žáků špatně. Čtyřicet sedm žáků soukromé školy uvedlo správnou odpověď a 8 žáků špatnou. 37 žáků státní školy odpovědělo správně a 23 odpovědělo špatně.

Při formulování této teze jsem vyšla z předpokladu, že žáci z křesťanského gymnázia budou méně informovaní v oblasti sexuální problematiky, a to vzhledem ke svému katolickému vyznání.

Z mého výzkumu však vyplynulo, že žáci křesťanského gymnázia mají celkově lepší vědomosti v oblasti sexuální problematiky než žáci ze státního gymnázia. Ale žáci ze soukromého gymnázia mají v této oblasti lepší vědomosti než žáci křesťanského gymnázia.

Tato teze se v zásadě nepotvrdila, neboť se ukazuje, že křesťanské zaměření nemusí mít vliv na znalosti žáků ze sexuální oblasti.

3. VT - Dívkám vadí sexuální výchova více než chlapcům.

Z mých zkušeností jsem se domnívala, že dívkám bude více vadit sexuální výchova než chlapcům.

Pro hodnocení této teze jsem využila otázku č. 6. („Vadí vám výuka sexuální výchovy?“)

Na tuto otázku odpověděli pouze 3 respondenti ANO. Všichni tito respondenti byli chlapci. Odpověď SPÍŠE ANO uvedlo 10 respondentů, 6 chlapců a 4 dívky.

Z mého výzkumu tedy vyplynulo, že sexuální výchova vadí více chlapcům než dívkám.

Tato teze se nepotvrdila.

4. VT - Žáci ve svých rodinách nemluví o tématech sexuální výchovy.

Na základě studia příslušné literatury jsem došla k závěru, že rodiče příliš často nemluví se svými dětmi o sexuálních otázkách, protože mnohdy nevědí, jak s nimi o této problematice mluvit, nebo čekají, že děti informace získají samy z jiných zdrojů.

K ověření této teze jsem využila otázky č. 5, č. 10 a č. 17.

U otázky č. 5 („Jaké zdroje nejčastěji využíváte k získání informací týkajících se sexuální výchovy?“) uvedlo jako zdroj rodiče pouze 25 žáků.

Na otázku č. 10 („Probírají s vámi rodiče otázky sexuality a sexu?“) nejvíce respondentů (69) uvedlo možnost SPÍŠE NE a 38 respondentů uvedlo NE. Možnost SPÍŠE ANO vybralo 38 dotazovaných a ANO pouze 27 respondenti.

U otázky č. 17 („Mluvíte v rodině o tématech týkajících se lidského těla a sexuality?“) uvést otázku uvedlo možnost ANO 117 žáků a NE 55 žáků.

Z uvedených dat vyplývá, že žáci v rodině většinou o sexualitě mluví, ale rodiče témata ze sexuální oblasti s nimi neprobírají a ani nejsou jejich nečastějším zdrojem informací.

Tato teze se potvrdila jen částečně.

5. VT - Žáci získávají nejčastěji informace od kamarádů.

Předpokládala jsem, že nejčastějšími zdroji informací ze sexuální problematiky jsou pro žáky spolužáci a kamarádi.

K ověření této teze jsem využila otázku č. 5 („Jaké zdroje nejčastěji využíváte k získání informací týkajících se sexuální výchovy?“).

V odpovědích na tuto otázku nejvíce dotazovaných (72) uvedlo, že využívají kamarády a spolužáky, 61 respondentů uvedlo jako zdroj internet, 25 žáků rodiče, 5 žáků učitele, 4 knihy a časopisy a 6 jiný zdroj.

Tato teze se tedy potvrdila.

Závěr

Cílem mé diplomové práce bylo nastínit problematiku sexuální výchovy zaměřenou především na školní prostředí a zjistit, jaká je informovanost žáků různého typu gymnázií a poukázat tím na kritická místa v jejich vědomostech. Také jsem chtěla ověřit postoj žáků k sexuální výchově.

Práci jsem rozdělila na část teoretickou a část výzkumnou. Teoretická část má šest kapitol. V první kapitole jsem se zabývala lidskou sexualitou, ve druhé kapitole jsem popisovala sexualitu ve společnosti, ve třetí kapitole jsem se zaměřila na sexuální vývoj člověka, ve čtvrté kapitole jsem se zabývala na sexuální práva dětí, v páté kapitole jsem se věnovala sexuální výchově jako takové a v šesté kapitole jsem nastínila problémové oblasti sexuální výchovy. Ve výzkumné části jsem popsala své dotazníkové šetření, které jsem uskutečnila na třech různých typech gymnázií: státním, soukromým a církevním.

Domnívám se, že tato problematika je velmi důležitá, a proto mě zajímalo, s jakým stupněm informovanosti se setkám a jaký je postoj žáků k dané problematice.

Výsledky tohoto šetření se ukázaly jako překvapivé. Tři výzkumné teze se nepotvrdily, jedna jen částečně a pouze jedna se potvrdila zcela. Úroveň informovanosti žáků byla uspokojivá a jen u čtyř otázek uvedly tři čtvrtiny žáků špatnou odpověď. U těchto čtyř otázek by bylo potřeba žáky více poučit.

Zaujala mě také skutečnost, že žáci ze soukromého gymnázia měli více vědomostí než žáci ze státního gymnázia. Také bylo pozoruhodné, že z mého šetření vyplynulo, že křesťanské zaměření nemusí mít vliv na výuku sexuální výchovy a znalosti žáků v této problematice.

Bylo rovněž zajímavé, že žáci stejných škol uváděli rozdílné odpovědi na otázku, zda na škole probíhá sexuální výchova. Je to pravděpodobně způsobeno tím, že někteří žáci nevnímají výuku některých témat, např. z biologie, jako sexuální výchovu.

Také mě zaujalo, že většina žáků uvedla jako nejčastější zdroj informací v dané oblasti kamarády a spolužáky. Na druhém místě byl internet, který ve většině případů uváděli hlavně chlapci. Teprve na třetím místě byli rodiče, poté jiný zdroj, učitelé a nejméně žáků vybralo možnost „knihy a časopisy“. I vzhledem k této skutečnosti se ukazuje, že školní sexuální výchova je velmi důležitá, aby pomohla žákům rozřídit získané informace, kultivovala jejich slovník v této oblasti a pomohla jim celkově utvořit pevný základ vědomostí a postojů.

Z dotazníkového šetření se také ukázalo, že žáci v rodině o sexualitě sice mluví, ale rodiče s nimi témata sexuální výchovy nijak cíleně neprobírají a spíše tuto problematiku přenechávají škole.

Rovněž jsem zjistila, že sexuální výchova je pro většinu žáků přínosná a nepocítují při ní stud. Většina také nesouhlasí s rozdělením sexuální výchovy podle pohlaví a nemá obavu se zeptat, aby si o nich rodiče či učitelé nemysleli, že např. už zahájili sexuální život.

Na základě výsledků mého výzkumného šetření se domnívám, že na většině škol probíhá sexuální výchova na relativně dobré úrovni. Ale jistě by se dalo ještě mnohé vylepšit. Učitelé by mohli např. přizvat na některá témata odborníky nebo se zaměřit i na určité problematické oblasti sexuální problematiky.

Seznam literatury

Prameny:

ČERNOUŠEK, Michal. Sigmund Freud - dobyvatel nevědomí. Praha: Nakladatelství Paseka, 1996. ISBN 80-7185-082-9.

FAJFETA, Martin. Sexualita a sexuální identita - Sociální povaha přirozenosti, Praha: Portál, 2016, 240 s. ISBN 978-80-262-1030-6.

GIDDNES, Anthony. Proměna intimity: Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech, Praha: Portál, 2012, 216 s. ISBN 978-80-262-0175-5.

HAJNOVÁ, Růžena. Průvodce sexuální výchovou pro základní a střední školy, 2002, 86 s. ISBN: 80-7013-359-7.

JABŮRKOVÁ, Klára. Problematika výuky sexuální výchovy na druhém stupni základních škol a nižších tříd gymnázií. České Budějovice. 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra společenských věd, 2012-06-28.

JANIŠ, Kamil, TAUBER, Vladimír. Didaktika sexuální výchovy, Hradec Králové: Gaudeamus, 1999, 107 s. ISBN 80-7041-902-4.

KELLY, Gary. Sexuality today: The human perspective, Madison: Brown&Benchmark, 1996 587 s. ISBN 0-697-26587-0.

KUBÍK Josef. Sexualita bez tabu, Brumovice: Carpe diem, 2010, 328 s. ISBN 978-80-87195-10-9.

NEŠPOR, Zdeněk. Příliš slábi ve víře, Praha: Kalich, 2010, 216 s. ISBN 978-80-7017-147-9.

PAŘÍZEK, Antonín. Kniha o těhotenství a dítěti, Praha: Galén, 2009, 776 s. ISBN 978-80-7262-653-3.

PONDĚLÍČEK, Ivo, PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. Lidská sexualita, Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1971, 327 s. ISBN 08-075-71.

PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava. O sexuální výchově bez rozpaků, Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, 1976, 181 s.

- RAŠKOVÁ, Miluše. Přípravenost učitele k sexuální výchově v kontextu pedagogické teorie a praxe v české primární škole, Olomouc: Univerzita Palackého, 2008, 190 s. ISBN 978-80-244-2077-6.
- ROTTER, Hans. Sexualita a křesťanská morálka, Praha: Vyšehrad, 2003, 127 s. ISBN 80-7021-669-7.
- ROZTOČIL Aleš. Moderní porodnictví, Praha: Grada, 2008, 408 s. ISBN 978-80-247-1941-2
- ŠILEROVÁ, Lenka. Sexuální výchova: jak a proč mluvit s dětmi o sexualitě. Praha: Grada, 2003, 103 s. ISBN 80-247-0291-6.
- STAFFORD, Tim. Sexuální chaos, Praha: Návrat domů, 1996, 134 s. ISBN 80-85495-54-6.
- STÁRKA, Luboš. Endokrinologie, Praha: Triton, 2010, 232 s. ISBN 9788073873288
- ŠULOVÁ, Lenka, FAIT, Tomáš, WEISS, Petr. Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví, Praha: Maxdorf, 2011, 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.
- TÄUBNER Vladimír. Metodika sexuální výchovy pro učitele, vychovatele, rodiče a studenty učitelství. Praha: Státní zdravotní ústav, 1996, 45 s. ISBN 80-7071-029-2.
- JANIŠ Kamil. TÄUBNER Vladimír. Na pomoc studentům a učitelům v sexuální výchově. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998, 50 s. ISBN 80-7041-194-5.
- UWE, Sielert. Sexuální výchova Kniha netradičních metod výuky. Praha: Trizonia, 1994, 279 s. ISBN 80-85573-36-9.
- UZEL, Radim. Obsahová stránka sexuální výchovy u nás a ve světě. In: SVATOŠ, Tomáš. *Rodinná a sexuální výchova: problémy, akcenty, souvislosti: sborník příspěvků z 5. celostátní konference: K aktuálním otázkám rodinné výchovy. Hradec Králové 17. 4. 2002.* Hradec Králové: Gaudeamus (nakladatelství), 2002. ISBN 80-7041-317-4.
- WEISS, Petr. Sexuologie, Praha: Grada, 2010, 724 s. ISBN 978-80-247-2492-8
- ZVĚŘINA Jaroslav. Lékařská sexuologie, Jinočany: H+H, 1992, 233 s. ISBN 80-85467-04-6.
- ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuologie (nejen) pro lékaře, Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003, 287 s. ISBN 80-7204-264-5.

Summary

The goal of my thesis was to determine what is the awareness of students from different types of grammar schools and reveal the critical points in knowledge. I also wanted to find out what the pupil's attitude to sex education.

In the theoretical part I described these issues - sexuality, sexual development, sexual rights and sex education.

In the research part are the results of my survey. Pupils from Masarykovo klasické gymnázium, gymnázium Na Vítězné pláni and Arcibiskupské gymnázium questionnaire had been distributed with thirty three questions related to the issue. I believe that this issue is very important and that i wondered with what degree of awareness i will found out and what is the attitude of pupils to the issue.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Formulář použitého dotazníku

Přílohy

Příloha č. 1 – Formulář použitého dotazníku

Dobrý den,

jmenuji se Adriana Pondělíčková a jsem studentkou magisterského studijního oboru učitelství náboženství, filosofie a etiky na Univerzitě Karlově. V rámci své magisterské práce na téma Sexuální výchova ve školách se zabývám informovaností studentů v této problematice. Obracím se na Vás se žádostí o vyplnění tohoto dotazníku. Vámi vyplněný dotazník bude sloužit jako podklad pro mou diplomovou práci. Dotazník je zcela anonymní a informace z něj budou použity pouze k tvorbě méj diplomové práce, proto Vás prosím o co nejpřesnější vyplnění. Za vyplnění dotazníku Vám velmi děkuji.

Pohlaví: _____ Věk: _____

- 1. Probíhá na Vaší škole sexuální výchova?**
 - a. ano
 - b. ne
- 2. Jestliže ano, v rámci jakého předmětu?**
 - a. Biologie
 - b. Výchovy ke zdraví
 - c. Rodinné výchovy
 - d. Jiný předmět. Napište jaký.....
- 3. Jaké zdroje nejčastěji využíváte k získání informací týkajících se sexuální výchovy?**
 - a. rodiče
 - b. učitelé
 - c. kamarádi, spolužáci
 - d. internet
 - e. knihy, časopisy
 - f. jiný zdroj _____
- 4. Vadí vám výuka sexuální výchovy?**
 - a. ano
 - b. spíše ano
 - c. ne
 - d. spíše ne
- 5. Vnímáte sexuální výchovu jako přínos?**
 - a. ano
 - b. spíše ano
 - c. ne
 - d. spíše ne
- 6. Cítíte se nepříjemně, je-li vyučující sexuální výchovy opačného pohlaví?**
 - a. ano
 - b. spíše ano
 - c. ne
 - d. spíše ne
- 7. Cítíte stud, když se probírají otázky sexuální výchovy?**
 - a. ano
 - b. spíše ano
 - c. ne
 - d. spíše ne

- 8. Probírají s vámi rodiče otázky sexuality a sexu?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
- 9. Máte obavu se zeptat, protože by si rodiče/učitelé mysleli, že už jste zahájil/a sexuální život?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
- 10. Uvítal/a byste více hodin výuky sexuální výchovy?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
 - e.
- 11. Upřednostnil/a byste výuku od odborníků (např. sexuolog, a psychologa atd.) před učiteli?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
- 12. Myslíte si, že by měla být sexuální výuka rozdělena pro chlapce a dívky?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
- 13. Vnímáte sexuální výchovu jako zásah do svého soukromí?**
- ano
 - spíše ano
 - ne
 - spíše ne
- 14. Jsou nějaké otázky, na které se bojíte zeptat nebo byste se rád zeptal/a? Pokud ano, napište je prosím zde:**
- 15. Mluvíte v rodině o tématech týkajících se lidského těla a sexuality?**
- Ano
 - Ne (uved'te důvod).....
- 16. K čemu slouží hormonální antikoncepce?**
- brání přenosu pohlavních nemocí
 - vitamíny pro těhotnou ženu
 - brání početí
 - zastavení menstruace
- 17. Kde se tvoří spermie?**
- vaječníky
 - varlata
 - šourek
 - děloha

- 18. Nemoc AIDS je způsobena?**
- virem HIV
 - virem HPV
 - bakterií listérie
 - bakterií chlamydie
- 19. Co je to interrupce?**
- gynekologické vyšetření
 - umělé oplodnění
 - umělé přerušování (ukončení) těhotenství
 - přerušovaná soulož
- 20. Co znamená pojem bisexualita?**
- nezájem o sex
 - sexuální náklonnost k osobám stejného pohlaví
 - přehnaný zájem o sex
 - sexuální náklonnost k osobám stejného i opačného pohlaví
- 21. Která antikoncepční metoda je nejspolehlivější ochranou před přenosem pohlavních chorob?**
- kondom
 - nitroděložní tělíčko
 - pesar
 - hormonální antikoncepce
- 22. Od jakého věku je legální způsobilost k pohlavnímu styku?**
- 14 let
 - 15 let
 - 16 let
 - 18 let
- 23. Co znamená pojem incest?**
- zahájení sexuálního života
 - homosexuální styk
 - odhalování se na veřejnosti
 - sexuální vztah mezi blízkými příbuznými
- 24. Která z pohlavních nemocí je nevyléčitelná?**
- AIDS
 - syfilis
 - kapavka
 - veš muňka
- 25. Kdy mluvíme o poluci?**
- dozrávání spermií
 - způsob antikoncepce
 - mimovolný výron semene
 - neploidnost
- 26. Jakým způsobem není možný přenos AIDS?**
- v těhotenství - z matky na dítě
 - při pohlavním styku
 - používáním infikovaných jehel při braní drog
 - podáním ruky
- 27. Co je to menstruace?**
- bakteriální onemocnění
 - periodické krvácení u žen v rámci menstruačního cyklu
 - první pohlavní styk
 - období prvních 3. měsíců těhotenství

28. Kdo je transsexuál?

- a. muž, který se převléká za ženu
- b. hermafrodit
- c. muži i ženy, kteří se neztotožňují se svým vrozeným pohlavím
- d. člověk, který má navenek pohlavní orgány jednoho pohlaví, avšak jeho vnitřní orgány jsou pohlaví opačného

29. Kdo je sadista?

- a. člověk, kterého vzrušuje vlastní bolest
- b. člověk, kterého vzrušuje bolest druhých a rád ji způsobuje
- c. člověk, kterého vzrušují nohy
- d. člověk, kterého vzrušuje těsný dotek se ženou, o niž se otírá např. v davu, v přeplněném dopravním prostředku

30. Co je frotérství?

- a. člověk, kterého vzrušují doteky použitých ručníků
- b. člověk, kterého vzrušuje těsný dotek se ženou, o niž se otírá např. v davu, v přeplněném dopravním prostředku
- c. muž, který se převléká za ženu
- d. člověk, kterého vzrušují staří lidé

31. Kdo je asexuál?

- a. člověk, který se dobrovolně vzdává sexuálního života
- b. abstinence sexuální touhy nebo sexuální orientace, případně obojího
- c. člověk, který nevzrušuje žádného jedince
- d. muž, který má problém s erekcí